

Indikátory udržitelného rozvoje a jejich uplatnění v regionálním rozvoji

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Ing. Hana Vavrouchová, Ph.D.

Vypracovala:

Denisa Pojarová

Brno 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Indikátory udržitelného rozvoje a jejich uplatnění v regionálním rozvoji**

vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 22. 5. 2015

Denisa Pojarová

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Ing. Haně Vavrouchové, Ph.D. za odborné vedení, cenné připomínky a pomoc poskytované v průběhu zpracování této bakalářské práce.

Abstrakt

POJAROVÁ, D., *Indikátory udržitelného rozvoje a jejich uplatnění v regionálním rozvoji*. Bakalářská práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně. Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií, 2015. Vedoucí práce: Mgr. Ing. Hana Vavrouchová, Ph.D.

Bakalářská práce popisuje teoretické základy indikátorů trvale udržitelného rozvoje a jejich vývoj. Teoretická část této práce dokumentuje postupné shromažďování informací o rozvoji, zavádění udržitelného rozvoje do politiky na mezinárodní i národní úrovni a současnou situaci. Praktická část zahrnuje analýzu území mikroregionu a jednotlivé obce jsou hodnoceny pomocí vybraných indikátorů. Závěrečná část se věnuje shrnutí a vyhodnocení zjištěných výsledků.

Klíčová slova

Udržitelný rozvoj, indikátory udržitelného rozvoje, mikroregion Olomoucko.

Abstract

POJAROVÁ, D., *Indicators of sustainable development and their application in regional development*. Bachelor thesis. Brno: Mendel University. Faculty of Regional Development and International Studies, 2015. Supervisor of the bachelor thesis: Mgr. Ing. Hana Vavrouchová, Ph.D.

Bachelor's thesis describes the theoretical foundations of sustainable development indicators and their history. The theoretical part of this study documents the gradual accumulation of information about the development and the implementation of sustainable development into country policies at the international and national level, as well as the current situation. The practical part includes an analysis of the micro-region and the municipalities are evaluated by using selected indicators. The final section is devoted to a summary and evaluation of results.

Keywords

Sustainable development, sustainable development indicators, microregion Olomoucko.

Obsah

1	Úvod	12
2	Cíle bakalářské práce	14
3	Materiál a metodika zpracování	15
4	Teoretická část	17
4.1	Pojem trvale udržitelný rozvoj	17
4.2	Podstata udržitelného rozvoje.....	18
4.3	Principy udržitelného rozvoje.....	18
4.4	Pilíře udržitelného rozvoje	19
4.4.1	Ekologický pilíř	20
4.4.2	Sociální pilíř	20
4.4.3	Ekonomický pilíř.....	20
4.5	Udržitelný rozvoj v České republice	21
4.6	Základní dokumenty udržitelného rozvoje	23
4.6.1	Deklarace o životním prostředí z Rio de Janeira	23
4.6.2	Agenda 21	23
4.6.3	Místní Agenda 21	24
4.6.4	Strategie udržitelného rozvoje ČR	26
4.7	Regionální rozvoj.....	27
4.8	Indikátory udržitelného rozvoje.....	29
4.8.1	Pojem indikátor.....	30
4.8.2	Kritéria indikátorů.....	31
4.8.3	Vývoj indikátorů	33
4.8.4	Sady indikátorů udržitelného rozvoje	34
4.8.4.1	Globální úroveň	35
4.8.4.2	Evropská úroveň	36
4.8.4.3	Národní úroveň – Česká republika	37

4.8.5	Srovnání indikátorů	40
5	Praktická část	42
5.1	Charakteristika mikroregionu Olomoucko	42
5.2	Primární struktura krajiny	43
5.3	Sekundární struktura krajiny	45
5.4	Terciární struktura krajiny	48
5.5	Indikátory pro hodnocení vybraného regionu	49
5.6	Výsledky	52
5.6.1	Přijaté dotace	52
5.6.2	Intenzita podnikatelské aktivity	54
5.6.3	Míra registrované nezaměstnanosti	56
5.6.4	Účast ve volbách	58
5.6.5	Čištění odpadních vod	60
5.6.6	Ekologická stabilita	62
5.6.7	Veřejné výdaje na ochranu životního prostředí	63
6	Diskuze	65
7	Závěr	67
8	Seznam použité literatury	68
9	Přílohy	75

Seznam obrázků

Obrázek 1: Situační mapa mikroregionu Olomoucko v rámci ČR (zdroj: mapy.crr.cz, vlastní zpracování)

Obrázek 2: Schéma udržitelného rozvoje (Zdroj: vzdelavanipedagogu.cz)

Obrázek 3: mikroregion Olomoucko (zdroj: vlastní zpracování)

Obrázek 4: Mapa land-use mikroregionu Olomoucko (zdroj: geoportal.gov.cz, vlastní zpracování)

Seznam grafů

Graf 1: Přijaté dotace vybraných obcí mikroregionu Olomoucko v letech 2004 - 2013 (zdroj: vlastní výpočty, webový portál MF - ARIS, ÚFIS)

Graf 2: Intenzita podnikatelské aktivity u vybraných obcí mikroregionu Olomoucko (zdroj: vlastní výpočty, ČSÚ)

Graf 3: Míra registrované nezaměstnanosti ve vybraných obcích mikroregionu Olomoucko v letech 2005 - 2011 (zdroj: MPSV, ČSÚ, vlastní výpočty)

Graf 4: Účast ve volbách v obcích mikroregionu Olomoucko v letech 2005 – 2014 1. část (zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty)

Graf 5: Účast ve volbách v obcích mikroregionu Olomoucko v letech 2005 – 2014 2. část (zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty)

Graf 6: Čištění odpadních vod v obcích mikroregionu Olomoucko v letech 2000 - 2015 (zdroj: Plán rozvoje vodovodů a kanalizací, vlastní výpočty)

Graf 7: Koeficient ekologické stability obcí mikroregionu Olomoucko (zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty)

Graf 8: Veřejné výdaje na ochranu ŽP vybraných obcí mikroregionu Olomoucko v letech 2005 - 2013 (zdroj: rozpocetobce.cz, vlastní výpočty)

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet obyvatel měst a obcí k 1. 1. 2014 (zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování)

Seznam příloh

Příloha 1: Přehled Společných evropských indikátorů (zdroj: Národní síť zdravých měst ČR)

Příloha 2: Indikátory ECI/TIMUR (zdroj: Šilhánková 2007, vlastní zpracování)

Příloha 3: Indikátory udržitelného rozvoje na místní úrovni – občanské sdružení Civitas per populi Hradec Králové (zdroj: indikatory.eu, vlastní zpracování)

Příloha 4: Občanská vybavenost obcí mikroregionu Olomoucko (zdroj: webové stránky obcí, vlastní zpracování)

Příloha 5: Seznam nejvýznamnějších památek mikroregionu Olomoucko (zdroj: webový portál NPÚ, vlastní zpracování)

Příloha 6: Graf přijatých dotací obcí mikroregionu Olomoucko v letech 2004 - 2013 (zdroj: vlastní výpočty, webový portál MF - ARIS, ÚFIS)

Příloha 7: Graf intenzity podnikatelské aktivity obcí mikroregionu Olomoucko (zdroj: vlastní výpočty, ČSÚ)

Příloha 8: Graf míry registrované nezaměstnanosti ve vybraných obcích mikroregionu Olomoucko v letech 2005 - 2011 (zdroj: MPSV, ČSÚ, vlastní výpočty)

Příloha 9: Tabulka účasti ve volbách v obcích mikroregionu Olomoucko v letech 2005 – 2014 (zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty)

Příloha 10: Graf veřejných výdajů na ochranu ŽP obcí mikroregionu Olomoucko v letech 2005 - 2013 (zdroj: rozpocetobce.cz, vlastní výpočty)

Seznam použitých zkratk

CENIA - Česká informační agentura životního prostředí
ČOV – čistička odpadních vod
ČR – Česká republika
ČSÚ – Český statistický úřad
ECI - Společné evropské indikátory
EEA - Evropská agentura životního prostředí
EHK - Evropská hospodářská komise
EST - Ekologická stopa
EU – Evropská unie
EUROSTAT – Evropský statistický úřad
FAO - Organizace pro výživu a zemědělství
CHKO – chráněná krajinná oblast
KES – koeficient ekologické stability
MA 21 - Místní Agenda 21
MDG - Rozvojové cíle tisíciletí
NUTS - Nomenklatura územních statistických jednotek
OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN – Organizace spojených národů
PO – prioritní osa
SO ORP – správní obvod obce s rozšířenou působností
PS – Poslanecká sněmovna
SRUR – Strategický rámec udržitelného rozvoje
TIMUR - Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj
TUR – trvale udržitelný rozvoj
UICIN – Mezinárodní svaz na ochranu přírody
UNCED - Světová konference OSN o životním prostředí a rozvoji
UNDP – Rozvojový program Organizace spojených národů
UNEP - Program Organizace spojených národů na ochranu životního prostředí
UR – udržitelný rozvoj
WHO - Světová zdravotnická organizace
WMO - Světová meteorologická organizace
WRI - Světový ústav zdrojů
WSC - Světová strategie ochrany životního prostředí
WWF - Světový fond na ochranu přírody
ŽP – životní prostředí

1 Úvod

„Udržitelnost je idea, která byla vybrána k překlenutí propasti mezi rozvojem a životním prostředím.“ (An introduction to Sustainable development, Rogers, 2008)

Již celá staletí je populace závislá na civilizačním i hospodářském vývoji. Nejde však jen o vývoj pozitivní, ale skýtá i mnohá negativa. Spolu s tímto vývojem je totiž spojená i stále rostoucí poptávka po materiálech, surovinách i energii. A jak všichni dobře víme, s každou příčinou souvisí i nějaký důsledek. Hlavním důsledkem je v tomto případě tlak na životní prostředí a jeho znečišťování. Stále zvyšující se spotřeba společnosti vyvolává úbytek přírodních zdrojů, znečišťování ovzduší a vodních zdrojů či nárůst produkce odpadů. Všechny tyto externality pak přispívají ke snižování druhové rozmanitosti přírody a schopnosti její přirozené autoregulace.

Alexander King spolu s Bertrendem Schneiderem ve zprávě římského klubu První globální revoluce v roce 1991 uvedli, že „Všechna tato nebezpečí jsou zapříčiněná lidskou činností a pouze změnou hodnot a životních postojů lze tento problém překonat. Skutečný nepřítel je lidstvo.“ Tato myšlenka úzce navazuje na již vzniklou koncepci udržitelného rozvoje, která se právě touto problematikou již několik desetiletí intenzivně zabývá. Udržitelný rozvoj se stal fenoménem zejména v rozvinutých a rozvíjejících se zemích. Důvodem je narůstající propojenost různých společenství, ekonomik i přírodního prostředí s místní či lokální úrovní až na úroveň celosvětovou, globální.

Co se týče názoru na koncepci trvale udržitelného rozvoje, bývá v literatuře často diametrálně odlišný a záleží na každém autorovi. Hlavní smysl udržitelnosti však zůstává stejný. Jde o dosažení vzájemné rovnováhy mezi hospodářskou, sociální a ekologickou stránkou života a tímto i dosažení optimálního vztahu mezi produktivitou a stabilitou. Je tedy nutné, aby se současná společnost naučila zodpovědnosti, solidaritě a skromnosti v takové míře, aby bylo možné uspokojit základní potřeby lidstva a zároveň i dalších generací.

Všechny tyto činnosti závisí na procesu rozhodování. A jak víme, jaká rozhodnutí jsou správná a vedou k udržitelnému rozvoji? V řešení těchto otázek nám může pomoci vytvoření takových ukazatelů, které budou hodnotit stav životního prostředí i jeho vývoj. Jejich následným vyhodnocením pak bude možné specifikovat problémové oblasti, stanovit potřebné cíle a poté navrhnout taková opatření, která povedou k optimalizaci udržitelného vývoje a k celkovému zlepšení problémové situace.

2 Cíle bakalářské práce

Hlavním cílem předkládané bakalářské práce je zhodnocení vývoje a udržitelného rozvoje v mikroregionu Olomoucko, za pomoci několika vybraných indikátorů udržitelného rozvoje. Práce je systematicky rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou.

První část obsahuje zejména teoretický popis jednotlivých složek, které jsou důležité pro pochopení a porozumění části aplikační. Předkládá definice pojmu udržitelný rozvoj, vysvětluje jeho podstatu vzniku a zaměřuje se na jeho jednotlivé složky, tzv. pilíře. Dále se zmiňuje o jeho existenci v České republice a popisuje jeden ze základních textů udržitelného rozvoje, kterým je Agenda 21. Práce poté přechází k vlastní analýze jednotlivých indikátorových sad udržitelného rozvoje, které byly rozděleny dle jejich působnosti na globální, evropskou a národní úroveň. Dále definuje jejich využití, vlastnosti a typy. Danou část uzavírá podkapitola, která se zabývá konečným shrnutím a následným srovnáním všech popsaných indikátorových sad.

Druhá část obsahuje již konkrétní zaměření a analýzu daného mikroregionu s aplikací vybraných indikátorů udržitelného rozvoje. Analýza byla provedena pro každou obec zvlášť v desetileté časové řadě od roku 2005 do roku 2014 a zároveň hodnotí stav a vývoj vybraného regionu ze tří hledisek – ekonomického, sociálního a environmentálního. Některé indikátory však z uvedených důvodů nebylo možné vždy hodnotit v celém tomto období, tím pádem byly patřičně upraveny dle dostupných dat. Vyhodnocení zjištěných informací bylo provedeno prostřednictvím grafického či tabulkového vyjádření a následně jednotlivě okomentováno. Rozborem těchto ukazatelů by mělo být tedy dosaženo posouzení stavu a vývoje daného regionu z hlediska trvale udržitelného rozvoje.

3 Materiál a metodika zpracování

V této kapitole je podrobně popsán metodický postup při vyhodnocování udržitelného rozvoje vybraného mikroregionu, ze kterého bylo vycházeno při tvorbě této práce. Metodický postup zahrnoval následující kroky:

- Studium odborných publikací, zdrojů a strategických dokumentů;
- Vpracování teoretické základny pro uvedení do problematiky;
- Výběr území a jeho následná analýza;
- Výběr analyzovaných indikátorů;
- Sběr dat, jejich výpočet a vyhodnocení;
- Shrnutí výsledků prostřednictvím diskuze a závěr.

Prvním a zásadním krokem pro vypracování předložené práce byl výběr jejího tématu a následné studium odborných publikací, různých zdrojů a strategických dokumentů pro lepší pochopení dané problematiky. Autorka se podrobně seznámila s tematikou udržitelného rozvoje, s jeho historickým vývojem, definicí a se způsoby jeho hodnocení. Následně byla provedena syntéza nabytých poznatků a na tomto základě vypracována teoretická část, která slouží jako základ k části praktické.

Dalším krokem byl výběr sledovaného území a jeho analýza. Zvoleným územím byl mikroregion Olomoucko, který se nachází na střední Moravě, v blízkosti rodného bydliště autorky. Právě tato skutečnost se stala stěžejním důvodem k výběru dané oblasti. Autorka má o tomto území jisté podvědomí a tímto je schopná jej hodnotit i z jiného pohledu, než jen podle výsledků zjištěných zvolenými indikátory.

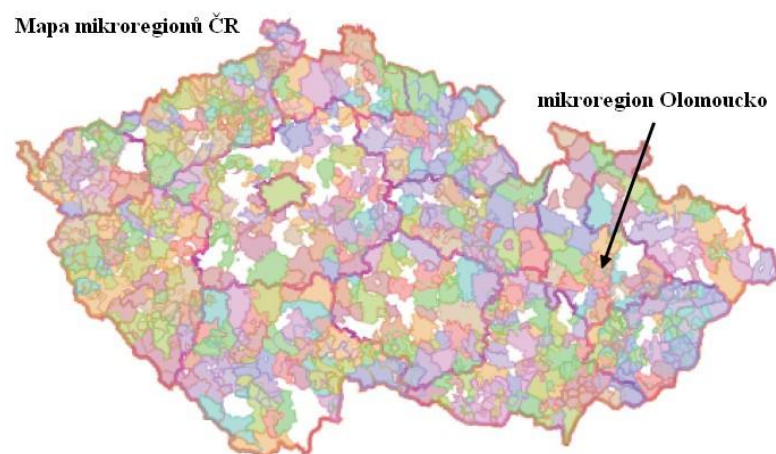
Následně po podrobném prostudování dostupných informací o daném mikroregionu a jednotlivých obcích byly vybrány vhodné hodnotící indikátory. V závislosti na těchto indikátorech byl proveden i sběr informací, které byly získávány především s webového portálu Českého statistického úřadu, Ministerstva životního prostředí a Ministerstva

financí. Dále byla využita i data z různých strategických dokumentů či internetových stránek jednotlivých obcí mikroregionu.

Zvolené indikátory pocházejí z Manuálu zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce, který vypracovali autoři Štěpán Hřebík a Viktor Třebický. Indikátory byly navrženy a vybrány tak, aby každý z nich měl vztah k určitému aspektu rozvoje obce. Tyto aspekty lze zařadit do třech kategorií a sice, ekonomické, sociální a environmentální. Indikátory stojí na pozorovaných statistických datech, které autorka následně agreguje a vztahuje ke společnému jmenovateli, kterým je často počet obyvatel. Takto správně zvolený indikátor pak usnadňuje komunikaci se svými uživateli. Dále umožňuje představitelům či občanům obce sledovat, hodnotit nebo porovnávat rozvoj a tímto i posoudit směr, kterým se obec ubírá. Z důvodu náročnosti na rozsah práce autorka zvolila pouze některé, vhodné indikátory z každé oblasti.

Součástí manuálu jsou i metodické pokyny, pomocí kterých byly jednotlivé indikátory zpracovány a vypočteny. Výpočty byly provedeny pro desetileté období (2005 – 2014) a poté přehledně vyhodnoceny pomocí tabulek a grafů v prostředí MS Excel.

Poslední fází tvorby této práce se stalo konečné shrnutí a vyhodnocení zjištěných poznatků a také posouzení rozvoje v rámci jednotlivých obcí i mikroregionu Olomoucko jako celku.



Obrázek 1: Situační mapa mikroregionu Olomoucko v rámci ČR (zdroj: mapy.crr.cz, vlastní zpracování)

4 Teoretická část

4.1 Pojem trvale udržitelný rozvoj

Sousloví udržitelný rozvoj (v anglické verzi sustainable development), také prezentován jako trvale udržitelný rozvoj není nově vytvořenou koncepcí. Jde o rozvoj lidské společnosti, který uvádí v soulad hospodářský a společenský pokrok s minimálním vlivem na životní prostředí, avšak tato podmínka je jen velmi těžko splnitelná. Ať už chceme nebo ne, v současné době nejintenzivněji ovlivňuje životní prostředí neustálý nárůst světové populace. Lidstvo osídlilo téměř celou planetu a jsou to právě lidé, kteří způsobují nejhlubší a nejrozsáhlejší změny v zemské biosféře, které v dnešní době již nabyly globálního charakteru. Právě z tohoto důvodu se stále častěji dostává do popředí potřeba uplatňování konceptu trvale udržitelného rozvoje.

Mishan (1990) uvádí, že idea udržitelného rozvoje je výsledkem dlouholetého hledání, které začalo poté, co se představy o neomezeném růstu, vycházející z nevyčerpatelných přírodních zdrojů a z technického pokroku spojeném s výdobytky průmyslové revoluce staly poněkud nereálnými. Základním tématem udržitelného rozvoje je tedy vztah člověka s přírodou, lépe řečeno schopnost přírodních zdrojů uspokojovat rostoucí potřeby lidské populace.

Udržitelný rozvoj nemá za úkol omezovat vědecko-technický pokrok či další zvyšování hospodářské produkce, ale znamená především jejich rozumné využívání ve prospěch budoucí prosperity lidstva. Představuje růst spojený s redukováním potřeby přírodních zdrojů i odpadů všeho druhu, se zaměřením na přírodní nevyčerpatelné, obnovitelné zdroje a ochranu ekosystémů (Ezechel et al., 2012).

Jedna z prvních a pravděpodobně i nejznámějších definic moderního pojetí tohoto pojmu vychází ze zprávy Světové komise pro životní prostředí a rozvoj *Naše společná budoucnost* z roku 1987, kterou předložila její tehdejší norská předsedkyně G. H. Brundtlandová. Trvale udržitelný rozvoj zde definuje jako: „takový rozvoj, který napl-

ňuje potřeby stávajících generací, aniž by ohrozil možnosti generací budoucích uspokojovat jejich vlastní potřeby“.

Zákon České republiky č. 17/Sb. o životním prostředí z roku 1992 udržitelný rozvoj vymezuje následovně: „Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů“.

4.2 Podstata udržitelného rozvoje

Světový summit o udržitelném rozvoji z Johannesburgu (2002) vytyčil hlavní podstatu rozvoje, v naplnění tří následujících cílů:

- sociální rozvoj, který akceptuje potřeby všech;
- efektivní ochrana životního prostředí a hospodárné využívání přírodních zdrojů a
- udržení vysoké a stálé úrovně ekonomického růstu a zaměstnanosti.

Dále zdůraznil, že podstata koncepce trvale udržitelného rozvoje tkví v dosažení rovnováhy mezi třemi základními pilíři: ekonomickým, sociálním a environmentálním a aby mohlo být udržitelnosti dosaženo, musí být splněno několik základních podmínek (principů), (Strategie udržitelného rozvoje ČR, 2005).

4.3 Principy udržitelného rozvoje

Mezi základní principy udržitelného rozvoje patří:

Propojení všech základních pilířů UR – ekonomika, společnost a životní prostředí.

Dlouhodobá perspektiva – každé rozhodování vyžaduje strategické plánování a je potřeba v něm zohlednit dlouhodobé dopady.

Princip environmentálních limitů – přírodní zdroje nejsou nevyčerpatelné a prostor na planetě není neomezený (například pro skladování odpadu).

Prevence – je třeba si uvědomit, že prevence je daleko efektivnější než následná eliminace dopadů, která bývá velice nákladná, jak časově, tak finančně.

Předběžná opatrnost – především z důvodu odstraňování důsledků z našich činností, které bývají ve většině případů těžce identifikovatelné, proto je na místě jim spíše předcházet.

Kvalita života – vychází nejen z materiálních, společenských, zdravotních, duchovních, etických, estetických, kulturních a dalších rozměrů a každý jedinec má na kvalitní život přirozené právo.

Sociální spravedlnost – tzv. princip společné, sdílené, ale diferencované odpovědnosti. Chudoba představuje pro udržitelný rozvoj ohrožující faktor, proto by měly být příležitosti i zodpovědnosti diferencovány mezi země, regiony i odlišné sociální skupiny, ale odpovědnost by měly nést společně.

Zohlednění vztahu „lokální – globální“ – činnosti prováděné na místní (lokální) úrovni působí a ovlivňují problémy na úrovni globální.

Vnitrogenerační a mezigenerační rovnosti práv – dodržování a respektování práv na životní prostředí současných i budoucích generací, tzn. snaha o zajištění zdravého životního prostředí budoucím generacím, aniž by se musely zabývat řešením problémů, které jsou vytvářeny generacemi současnými.

Demokratické procesy – zahrnutí veřejnosti do rozhodovacích procesů od počátečních fází, usnadňuje obecnou podporu při realizaci, ale také vytváří objektivnější plány (Agenda 21, 1998).

4.4 Pilíře udržitelného rozvoje

Výsledkem postupného tříbení koncepce udržitelného rozvoje je současná shoda v tom, že udržitelnost spočívá na třech základních pilířích: environmentálním (ekologickým), ekonomickým a sociálním (Jeníček, Foltýn, 2010). Někdy se uvádí i čtvrtý pilíř kulturní.

Síla pilíře udržitelného rozvoje, ve smyslu potenciálu pro vytváření bohatství a blahobytu bývá vyjádřena pomocí pojmu kapitál. Kapitál vyprodukovaný ekonomickou činností tvoří základ pro ekonomický pilíř. Soudržnost společnosti, kultura, institucionální kapacita atd. představují sociální kapitál a přírodní zdroje, suroviny, rozsah a spektrum eko-

systémových služeb, kapacita výpustí pro odpady, půda a další tvoří kapitál přírodní (Maier, 2012).

4.4.1 Ekologický pilíř

Pro zajištění trvalé fyzické udržitelnosti vývoje fyzického životního prostředí existuje několik podmínek, které musí být splněny. Jde především o podmínky intenzity využívání obnovitelných zdrojů. Nesmí přesáhnout rychlost jejich regenerace, nepřesahuje rychlost, s kterou jsou vyvíjeny jejich trvale udržitelné náhrady a intenzita znečišťování by neměla přesáhnout asimilační kapacitu životního prostředí (Journal of environmental economics and management).

4.4.2 Sociální pilíř

Jak uvádí Moldan (2003), každý rozvojový záměr v oblasti sociálního pilíře musí přispívat k rozvoji lidské osobnosti, nesmí zatěžovat sociálně slabší vrstvy či zapříčinit jakékoliv společenské napětí.

Sociální oblast udržitelnosti je možné vyjádřit jako sociální soudržnost tzv. kohezi. Pro srovnání sociální soudržnosti, pro všechny členské státy OSN sleduje Rozvojový program OSN tzv. index lidského rozvoje, což je vícerozměrný údaj složený ze třech dílčích indikátorů shodné významové váhy. Jsou jimi předpokládaná délka života při narození, přístup ke vzdělání a hrubý produkt na obyvatele.¹

4.4.3 Ekonomický pilíř

Ekonomická stránka udržitelného rozvoje je úzce spjata s oblastí sociální. Hlavní tok ekonomické vědy a praxe se zabývá zejména otázkami ekonomického růstu a snaží se najít cesty, jako tohoto růstu trvale dosahovat. Za pozitivní dopad z hlediska udržitelnosti lze v této souvislosti považovat tehdy, když se ekonomického růstu dosahuje intenzifikací, technologickou nebo organizační inovací a vyšší kvalitou lidské práce. Ni-

¹ <http://www.uur.cz/default.asp?ID=2571>

koliv další exploataci přírodních zdrojů. Narůstající podíl na ekonomice má především vývoj a výroba šetrných, energeticky a surovinově méně náročných technologií.²



Obrázek 2: Schéma udržitelného rozvoje (Zdroj: vzdelavanipedagogu.cz)

4.5 Udržitelný rozvoj v České republice

Prvním důležitým milníkem ve vývoji udržitelného rozvoje lze považovat vydání publikace Meze růstu, která je též známá jako První zpráva Římského klubu v roce 1972. Studie deklarovala, že nekonečný růst v prostředí limitovaných zdrojů není možný a zabývala se řešením možnosti vytváření podmínek environmentální a ekonomické stability, která bude trvale udržitelná.

Roku 1980 byl vypracován třemi světovými organizacemi (Mezinárodní svaz na ochranu přírody – IUCIN, Program OSN na ochranu životního prostředí – UNEP a Světový fond na ochranu přírody – WWF) první oficiální dokument akceptující pojem trvale udržitelný rozvoj tzv. „Světová strategie ochrany životního prostředí“ (WSC). V roce 1987 byla Valným shromážděním OSN přijata již známá zpráva Naše společná budoucnost.

Významným přelomem se pak stala schválená Deklarace o životním prostředí a rozvoji (Charta Země) roku 1992 v Rio de Janeiru obsahující 27 principů udržitelného rozvoje a

²<http://www.uur.cz/default.asp?ID=2571>

ustanovení Agendy 21. Cílem deklarace je soulad hospodářského a sociálního rozvoje se zaměřením na ochranu životního prostředí.³

Do češtiny se pojem udržitelný rozvoj dostává zhruba v osmdesátých letech a od roku 1992 je ukotven zákonem číslo 17 / 1992 Sb., o životním prostředí (Fridrich a Markvart, 2002).

Ještě před rokem 1989 principy udržitelného rozvoje nebyly v ČR nijak výrazně zohledňovány. K ochraně životního prostředí se sice předchozí režim formálně hlásil, avšak prakticky selhával. Až během roku 1990 byla vypracována publikace pod vedením Bedřicha Moldana, tehdejšího ministra životního prostředí, **Životní prostředí České republiky**. Obsahem byla souborná, spíše velmi nepříznivá základní fakta o všech složkách přírodního a obytného prostředí. Zde se také poprvé v oficiálním vládním dokumentu setkáváme s trvale udržitelným rozvojem společnosti jako hlavní součástí strategie ministerstva, které se stejně tak hlásí k závěrům zprávy Naše společná budoucnost (Fridrich a Markvart, 2002).

Na tuto publikaci posléze navazuje tzv. **Druhový program ozdravení životního prostředí České republiky**, který mimo jiné klade důraz na potřebu zpracování dokumentů územních systémů ekologické stability nadregionální, regionální a lokální úrovně, jako zelené infrastruktury krajiny a koordinovat je společně s probíhajícími pozemkovými úpravami (Fridrich a Markvart, 2002).

V lednu roku 2001 se objevila další verze **Státní politiky životního prostředí**, kterou vláda schválila a která trvale udržitelný rozvoj konečně staví za své základní východisko. Tento dokument předpokládá vznik Rady pro trvale udržitelný rozvoj, který bude mít za úkol koordinaci při vytváření koncepce udržitelného rozvoje, vymezující limity spotřeby a rámcové programy k jejich dosažení a zachování. Dále upozorňuje na nutnost vytvoření Národní strategie udržitelného rozvoje ČR, jejíž návrh byl vypracován Centrem pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy v Praze. Tento návrh rovněž

³ http://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj

odráží potřebu vytváření regionálních a místních programů trvalé udržitelnosti, tzv. místních Agend 21 (Fridrich a Markvart, 2002). Místní Agenda 21 je program, který se snaží uplatnit principy udržitelného rozvoje na úrovni regionů při zohledňování místních problémů.

Rok 2003 pak znamenal vznik již zmiňované Rady vlády pro udržitelný rozvoj a koncem roku 2004 byla vytvořena i Strategie udržitelného rozvoje České republiky pro období 2004 – 2009. Aktuálním dokumentem nahrazujícím Strategii UR ČR je tzv. Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR platný od roku 2010.

4.6 Základní dokumenty udržitelného rozvoje

4.6.1 Deklarace o životním prostředí z Rio de Janeira

Deklarace o životním prostředí a rozvoji je jedním ze zásadních dokumentů OSN přijatý roku 1992 Světovou konferencí OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED), který obsahuje formulaci celosvětově obecně platných zásad udržitelného rozvoje. Dokument ve svých 27 principech propojuje jak sociální, environmentální, tak ekonomickou oblast udržitelného rozvoje a zároveň stanovuje roli národních vlád při jeho implementaci. Na tyto principy TUR navazuje tzv. Agenda 21, která je dále specifikuje do jednotlivých oblastí lidské činnosti (Maier, 2012).

4.6.2 Agenda 21

Jedná se o komplexní programový dokument Organizace spojených národů (zkráceně OSN), který byl schválen na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji (tzv. Summit Země), která se konala 3. až 14. června roku 1992 v brazilském městě Rio de Janeiro. Jde o globální strategický a akční plán, stanovující konkrétní kroky směrem k udržitelnému rozvoji.

Samotný dokument je rozdělen do 40 kapitol, ve kterých se zabývá problémy současnosti a zaměřuje se na přípravu světa na úkoly příštího tisíciletí. Zároveň tvoří koncepční podklad pro tvorbu tzv. místní Agendy 21, což je nástroj, pomocí kterého lze uplat-

ňovat principy udržitelného rozvoje v praxi na místní a regionální úrovni (Agenda 21, 1998).

Představuje ucelenou filosofii další perspektivy existence lidstva a všech živých organismů na této planetě v harmonické rovnováze, při které nedojde k nenávratnému narušení základních mechanismů fungování systému ve stále se měnících podmínkách rostoucího rozvoje (Čermák et al., 2008).

Agenda 21 dále vysvětluje, že populace, spotřeba a technologie jsou hlavními hnacími silami při změně životního prostředí a udržitelného rozvoje Země. Uvádí, že právě udržitelný rozvoj je způsob, jak odstranit chudobu a omezit devastaci životního prostředí a pouze globální partnerství zajistí všem zemím bezpečnější a lepší budoucnost (Čermák et al., 2008).

Zástupcem České republiky na Summitu Země a zároveň u zrodu Agendy 21 stál tehdejší československý federální ministr životního prostředí Josef Vavroušek.

4.6.3 Místní Agenda 21

Místní Agenda 21 byla uznána jako jeden z nejúspěšnějších způsobů, jak přizpůsobit cíle Agendy 21 na místní úroveň. Jak už bylo naznačeno výše, Místní Agenda 21 (dále MA 21) byla definována OSN v červnu roku 1992 jako součást programového dokumentu Agenda 21, konkrétně v její 28. kapitole.

Místní Agenda 21 tvoří program dlouhodobě udržitelného rozvoje pro 21. století, který rozpracovává jeho principy na lokální úrovni. Zároveň představuje dlouhodobý proces, ve kterém v partnerském vztahu spolupracují samosprávy obcí, měst a regionů spolu s veřejností a občanským sektorem, který propojuje environmentální, sociální i ekonomické prostředí (Nováček, 2010).

Jedním ze základních cílů MA 21 je vytvoření akčního plánu pro uplatňování trvale udržitelného rozvoje (dále TUR) na místní úrovni. Efektivita tohoto nástroje spočívá především v tom, že je postaven na reálné práci a dobré znalosti místních poměrů.

Dlouhodobým cílem by pak mělo být dosažení TUR pro obce nebo mikroregiony a porozumění globálnímu významu místních rozhodnutí (Nováček, 2010). Při samotném uplatňování MA 21 je vycházeno ze zásad dělat více, avšak postupnými kroky, užívat více zručnosti než zdrojů, být méně náročný na spotřebu materiálu a zároveň náročnější na lepší životní prostředí a kvalitu života (Huba, Kozová, Mederly, 2002). Hlavním motivujícím faktorem MA 21, jak uvádí Mederly je to, že jsou v ní řešeny takové záležitosti, které občané vnímají jako své problémy (2002).

Ve fázi přípravy dokumentů a jednotlivých postupů pro MA 21 konkrétní obce či mikroregionu je zapotřebí velmi dobrá znalost místních poměrů a zároveň je důležité zohlednit jejich specifickou situaci (Nováček, 2010).

Mezi zásadní prvky MA 21 patří:

- řídit a stále zlepšovat působnost místních samospráv v oblasti udržitelného rozvoje,
- zahrnutí problematiky udržitelného rozvoje do projektů, plánů, programů a každodenních činností místních samospráv,
- vzdělávání místních obyvatel a představitelů samosprávy v environmentální oblasti,
- zapojování veřejnosti,
- vzájemná spolupráce zainteresovaných subjektů,
- tvorba strategií a akčních plánů udržitelného rozvoje,
- monitorování a hodnocení výsledků a jejich pravidelné aktualizace (Nováček, 2010)

Z implementace MA 21 vycházejí pro samosprávy obcí následující výhody:

- aplikuje inovační a participační prvky do rozvoje obcí a mikroregionů,
- zvyšuje kvalitu výkonu místních úřadů,
- zvyšuje kvalitu lokálních rozvojových programů a plánů,
- zvyšuje motivaci k účasti a uvědomělost místních obyvatel,

- vytváří spolupráci mezi samosprávou, místní státní správou, třetím (nevládním) sektorem, podnikateli a veřejností,
- posiluje důvěru hlavních skupin společnosti a obyvatel vůči samosprávě (Huba, Kozová, Mederly, 2002).

V České republice podporuje činnost MA 21 dokument Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR. Hlavním koordinátorem v oblasti MA 21 je Česká informační agentura životního prostředí (CENIA) a institucionální podporu zastává tzv. Pracovní skupina Rady vlády pro udržitelný rozvoj MA 21.⁴

4.6.4 Strategie udržitelného rozvoje ČR

Strategie udržitelného rozvoje České republiky byla schválena vládou ČR usnesením č. 1242 8. prosince 2004. Představuje základ pro zpracovávání materiálů koncepčního charakteru (sektorových politik či akčních programů), pro strategické rozhodování v oblasti státní a územní veřejné správy a zároveň pro jejich spolupráci se zájmovými skupinami. Je zamýšlena jako dlouhodobý rámec i pro politické rozhodování v souvislosti mezinárodních závazků, které ČR přijala nebo hodlá přijmout, přičemž respektuje i specifické podmínky ČR (Kocmanová et al., 2010).

Strategie definuje hlavní (strategické) cíle, cíle dílčí a její nástroje. Tyto cíle jsou formulovány s ohledem na základní myšlenku udržitelného rozvoje, která spočívá v omezování nerovnováhy ve vzájemných vztazích mezi třemi základními pilíři. Snaží se také o zajištění dosažitelné kvality života pro stávající generaci a zároveň vytvářet předpoklady pro kvalitní život budoucích generací (Strategie udržitelného rozvoje, 2004).

Od roku 2004 byla Strategie udržitelného rozvoje ČR členěna do 6 oblastí:

- Ekonomická;
- Environmentální;

⁴ <http://www1.cenia.cz/www/ma21>

- Sociální;
- Výzkum, vývoj, vzdělání;
- Evropský a mezinárodní kontext;
- Správa věcí veřejných.

V roce 2006 byla rozšířena o dalších 6 oblastí. Posilování konkurenční schopnosti ekonomiky, ochrana přírody, životního prostředí, krajiny a přírodních zdrojů, posílení soudržnosti a stability (Kocmanová et al., 2010).

V lednu roku 2010 proběhla aktualizace Strategie udržitelného rozvoje ČR na nový tzv. „**Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky**“, který slouží jako hlavní dokument pro všechny koncepční dokumenty vypracované v ČR (Kocmanová et al., 2010).

Tento rámec stanovuje vize UR v ČR, obsahuje základní definice udržitelnosti, měřicí indikátory a vytváří klíčové priority a cíle udržitelného rozvoje, které jsou rozděleny do pěti prioritních os. K aktualizaci tohoto dokumentu by mělo podle plánu dojít nejpozději v letošním roce 2015 (Bittner, 2013).

4.7 Regionální rozvoj

Termín region lze chápat ve více různých významech. Jeden z nich je například jako území různého druhu, která bývají rozlišována dle určitých znaků (kritérií). Maier (2012) regiony rozlišuje následovně:

fyzické – území se stejnými nebo podobnými přírodními podmínkami, rozdělené přirozenými hranicemi, což mohou být pohoří, pobřeží moří, vodních toků či jezer, rozsáhlé bažiny apod.,

administrativně správní – území s pevně vytyčenými hranicemi,

funkční – území, které z určitého důvodu funguje jako celek a je vymezeno spíše přechodovými rozhraními.

Pro představu, za region je považováno území střední Evropy, jeden nebo více krajů České republiky jsou označovány regiony soudržnosti, také jednotlivé kraje mohou být regiony, ale i malé a menší oblasti mohou být regiony respektive mikroregiony (např. ORP – obce s rozšířenou působností). Mikroregiony mohou představovat i území s pověřenými stavebními úřady či území dobrovolných svazků obcí. Dále lze za regiony považovat území, která mají společnou zvláštní specializaci, jako, těžká průmyslová odvětví, zemědělství, turistika (Maier, 2012).

Co se týče regionálního rozvoje respektive jeho definice, je v literatuře spíše nejednotná. Podle Damborského regionální rozvoj lze chápat pomocí dvou základních přístupů – **praktického a akademického**.

Regionálním rozvojem podle praktického chápání je myšleno vyšší využívání a zvyšování potenciálu určitého systematicky vymezeného prostoru (území), které vzniká v důsledku prostorové optimalizace socioekonomických aktivit a využití přírodních zdrojů. Výsledkem tohoto zvýšení a vyššího využití je lepší konkurenceschopnost soukromého sektoru, lepší životní úroveň obyvatel a zlepšení stavu životního prostředí apod. Potenciál daného regionu je možné hodnotit za pomoci ukazatelů hrubého domácího produktu na obyvatele, mírou nezaměstnanosti, průměrnou mzdou, strukturou vzdělanosti, dostupností a kvalitou infrastruktury atd. Přírodně-geografický potenciál pak kvalitou a množstvím nerostného bohatství, mírou znečištění ovzduší, vody či půdy apod. Praktický přístup regionálního rozvoje se používá zejména při činnostech neakademických institucí, za které považujeme krajské, městské, obecní úřady nebo soukromé společnosti (Wokoun et al., 2008).

Akademický přístup regionálního rozvoje je postaven na aplikaci vědeckých disciplín, především ekonomie, geografie a sociologie. Tyto aplikace zpravidla řeší jevy, procesy a vztahy systematicky vymezeného prostoru (území), které jsou si charakteristicky podobné díky jedinečným přírodně-geografickým, ekonomickým a sociálním podmínkám daného regionu. Cílem je zejména hledání zákonitostí v regionálním rozvoji a nástrojů k jeho ovlivnění (Wokoun et al., 2008).

Jednotlivé složky regionálního rozvoje (hospodářský a sociální rozvoj, rozvoj jednotlivých dílčích složek jako doprava, podnikání apod.) jsou spolu vzájemně propojeny, tudíž v případě důrazu na ekonomický růst je nutné se zabývat jak jeho sociální dimenzí (např. míra vzdělanosti obyvatelstva, demografická situace apod.), tak i oblastí životního prostředí. Kvalita životního prostředí má totiž vliv na kvalitu pracovní síly a ta, jako taková je propojena s hospodářským rozvojem regionu. Sociologická i ekonomická složka prostředí má tedy vliv na trh práce a dostupnost pracovní síly (Maier, 2012).

Za aktéry v oblasti regionálního rozvoje považujeme všechny jeho obyvatele, firmy působící v daném regionu nebo do něj přichází, veřejnou zprávu a neziskové organizace.

4.8 Indikátory udržitelného rozvoje

Transformace k udržitelnému rozvoji je po všech stránkách velice náročný proces, který nabírá globálního rozsahu. G. H. Brundtlandová tuto transformaci přirovnala k takovým změnám, jako zemědělská či průmyslová revoluce. V tomto případě sice nelze pojednávat jako o změně revoluční, ale i tak jde o změnu zásadní (Moldan, 2000).

Většina vlád se již dnes snaží, nebo by alespoň v dohledné době měla nastoupit cestu směrem k trvale udržitelnému rozvoji. Zcela nepostradatelný význam mají v celém procesu informace. Jejich získávání, postupné transformování, přenášení a následné využívání na všech úrovních rozhodování a v různých oblastech a podobách totiž tvoří základ úspěšného přechodu k trvale udržitelnému rozvoji (Jeníček, 2010).

Důležitostí a významem informací se zabývá i výše zmiňovaný programový dokument Agenda 21, konkrétně její 40. kapitola. Pozornost věnuje především informacím kvantitativního charakteru, které, jak uvádí, by měly poskytnout spolehlivé měřítko k tomu, jak postupovat v předpokládaném směru a zda tento postup je v souladu s koncepcí udržitelného rozvoje (Moldan, 2000).

Agenda 21 poukazuje na nutnost vytvoření ukazatelů neboli indikátorů trvalé udržitelnosti takovým způsobem, aby se na všech úrovních vytvořila pevná základna pro roz-

hodovací procesy a aby se tímto přispělo k dosažení udržitelnosti integrovaných systémů životního prostředí a rozvoje (Jeníček, 2001).

Za pomoci indikátorů lze jednoduchým a srozumitelným způsobem, bez užití obtížných statistických metod či popisů vazeb a vzájemných souvislostí prezentovat i laické veřejnosti složité komplexní jevy (Bittner, 2013).

4.8.1 Pojem indikátor

Ptáme se, co je vlastně cílem udržitelného rozvoje a jak jej dosáhnout? Na tuto otázku by nám měly odpovídat tzv. strategie udržitelného rozvoje, jejichž nedílnou součástí jsou právě již zmiňované indikátory.

O indikátorech udržitelného rozvoje obecně platí, že je možné je charakterizovat jako typ kvantitativních informací (nicméně to není podmínkou), odvozených z primárních dat, které poskytují souhrnné a základní informace o určitém jevu týkajícího se životního prostředí a udržitelného rozvoje (Šilhánková, 2007).

Prostřednictvím indikátorů lze měřit a vyhodnocovat jednotlivé složky udržitelnosti jako, nosná kapacita přírody, vliv lidských aktivit na životní prostředí, kvalitu života a lidské společnosti (Mezřický, 2005). Jednoduše řečeno, musí mít vazbu na všechny rozměry udržitelného rozvoje, která je postavena na již známých třech základních pilířích TUR. Ty by pak měly být doplněny ještě o další dimenzi, zejména územní/prostorovou, protože většina sledovaných jevů se odráží v území (Šilhánková, 2007). V moderních přístupech k vytváření (i hodnocení) indikátorů je možné rozlišit dva hlavní směry:

- klíčové (titulkové, „headline“) indikátory,
- agregované indikátory.

Velký počet témat zabývajících se udržitelností zapříčiňuje to, že je velice obtížné trvale zaujmout pozornost jak médií, politiků, tak i široké veřejnosti. Proto jsou zde snahy o výběr klíčových indikátorů. Jejich smyslem je především poskytnutí jednoduché a zcela jasné informace o vybraných klíčových faktorech. Příkladem může být míra nezaměst-

nanosti (sociální oblast) nebo z environmentální oblasti emise skleníkových plynů na obyvatele. Další je možné najít v tzv. souboru indikátorů udržitelného rozvoje vydaného Komisí OSN pro TUR. Soubor obsahuje zhruba 58 indikátorů (původně 134), které jsou seřazeny podle rámce „hnací síly – zátěž – stav – dopad – odpověď“. Jejich souhrnné hodnocení bývá ale často nesnadné, protože jednotlivé indikátory mohou vykazovat pozitivní i negativní hodnoty či trendy.⁵

Agregované indikátory mají za úkol sjednotit řadu skutečností do jediného údaje s cílem poskytnout celkový obraz o sledované oblasti. Jako příklad z ekonomické oblasti lze uvést Hrubý domácí produkt a z oblasti environmentální tzv. Index environmentální udržitelnosti (index blíže specifikuje dokument Environmental Sustainability Index z roku 2001). Hlavním požadavkem na agregované indikátory je zejména vhodný výběr proměnných a jejich postavení na správném agregačním algoritmu. Především pro sloučení parciálních dat či indikátorů (Bittner, 2013).

4.8.2 Kritéria indikátorů

Aby byly indikátory skutečně použitelné, musí splňovat alespoň některé z následujících kritérií:

- **Významnost** – důležitým krokem, při výběru vhodných indikátorů je stanovení významu, jaký může mít sledování vybraných dat či konstruování daných indikátorů. Význam může být specifický pro vybranou složku prostředí nebo jev (např. stav ovzduší) nebo v širokém kontextu trvale udržitelného rozvoje společnosti.
- **Správnost** – indikátory by neměly, respektive nesmí být zatíženy významnějšími chybami, které vznikají při měření, zpracovávání a uchovávání dat.
- **Reprezentativnost** – indikátor musí dostatečně reprezentovat příslušný předmět, popřípadě jev z časového, prostorového i strukturálního hlediska.

⁵<http://www.czp.cuni.cz/czp/index.php/cz/dpt-of-env-indicators/56-centrum/oddeleni/indikatory-environmentalni-udrzitelnosti/12-co-jsou-to-indikatory>

- **Spolehlivost** – získaná data by měla být ověřována několika nezávislými měřeními, eventuálně získaná různými metodami.
- **Jedinečnost** – získaná data by měla být jedinečná a neměla by opakovat již existující informaci.
- **Měřitelnost** – údaje, z kterých data získáváme, musí být měřitelné. Pouze za předpokladu, že jsou zachované stejné postupy, jsou výsledky porovnatelné.
- **Náklady a užitek** – provozování a správa monitorovacích a informačních systémů je velice nákladné, tudíž se zde objevuje požadavek na úměrnost mezi náklady a užitekem.
- **Minimalizace negativních vlivů na prostředí** – při výběru vzorků a měření občas dochází k poškození, ba dokonce zničení pozorovaného jevu, tudíž by se měla dodržovat zásada minimálního vlivu na životní prostředí a zdraví člověka.
- **Srovnatelnost** – celá řada postupů měření, sběru vzorků, statistických šetření apod. je mezinárodně standardizována. Tato standardizace často vychází z mezinárodních norem a zaručuje prostorovou (mezinárodní, meziregionální) i časově dlouhodobou srovnatelnost dat.
- **Transparentnost** – při získávání dat musí být jasné, jakých metod a postupů bylo využito.
- **Pochopitelnost** – všechna data i indikátory vždy přepokládají nějakého uživatele. Proto musí být jednoznačné a srozumitelné.
- **Výpovědní schopnost** – indikátory musí být určitým způsobem interpretovatelné a vysvětlitelné v širších souvislostech.
- **Využitelnost** – informace vycházející z indikátorů by měly být využitelné při rozhodovacím procesu. Některé se ale stávají využitelné až po určité době, například pokud jsou k dispozici dlouhé časové řady nebo za předpokladu, že pokrývají rozsáhlou geografickou oblast. Posuzování možností využití dat by se tedy mělo provádět v poměrně širokém časovém, geografickém i věcném kontextu.

- **Načasování** – je důležité, aby data a indikátory byly k dispozici vždy ve správný čas, vzhledem k tomu, že jen málo kdy mívají nadčasový význam. Nejčastěji to znamená co nejrychleji a co nejdříve (Lumnitzer, 2007).

4.8.3 Vývoj indikátorů

V současné době se informacím a indikátorům pro udržitelný rozvoj věnuje po celém světě nebývalá pozornost. Prvním mezníkem v celkovém vnímání otázek životního prostředí může být pokládána již známá Stockholmská konference konaná v roce 1972. Ta doporučila Organizaci spojených národů zřídit program pro životní prostředí tzv. UNEP (United Environmental Program), který má sídlo v africkém Nairobi.⁶

Nejenom UNEP, ale i další agentury Spojených národů začaly shromažďovat informace v oblasti životního prostředí. Například Světová meteorologická organizace (WMO), Světová zdravotnická organizace (WHO) nebo Organizace pro výživu a zemědělství (FAO). Také některé regionální organizace se věnují dané problematice, mezi nimiž stojí za zmínku Evropská hospodářská komise (EHK) se sídlem v Ženevě (Moldan, 2000).

Za druhý mezník lze považovat konferenci UNCED konanou v Riu de Janeiro roku 1992, kde Mezinárodní společenství mimo jiné poprvé přijalo myšlenku trvale udržitelného rozvoje. Hlavní činnosti v rozvoji informací pro udržitelný rozvoj si vzala pod sebe nově vzniklá Komise OSN pro TUR. V dubnu 1995 pak schválila pracovní program v oblasti indikátorů pro TUR, jehož součástí tvoří seznam přibližně 130 indikátorů uspořádaných podle rámce „hnací síly – stav – odpověď“. Hnací sílu zde představují lidské aktivity, procesy a vzorce, které ovlivňují TUR. Indikátory stavu mají za úkol sledovat situaci v oblasti TUR a indikátory odezvy poskytují možná praktická opatření či další odpovědi na změny v dané situaci udržitelného rozvoje. Tyto indikátory byly určeny hlavně pro využití na národních úrovních při rozhodovacím procesu v rámci jednotlivých zemí (Jeníček, 2001).

⁶ www.civitas-group.cz/soubory/indikatory_zprava_10.pdf

Indikátory jsou ale také rozvíjeny organizacemi mezinárodními, které stojí mimo systém OSN. Konkrétně je nutno jmenovat Evropskou unii, která zřizuje vlastní Statistickou kancelář (EUROSTAT) a Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD).

Dále se na vývoji indikátorů podílí některé mezinárodní nevládní organizace. Mezinárodní unie pro ochranu přírody (IUCN), Světový ústav zdrojů (WRI), který každé dva roky vydává publikaci obsahující pravděpodobně nejúplnější soubor indikátorů trvalé udržitelnosti (Moldan, 2000).

Podle Cudlínové (1999) existuje vzhledem ke složité podstatě udržitelného rozvoje celá řada různých indikátorů. První návrhy se začaly rýsovat již před více než 60ti lety v USA (1950). Počínaje indikátory dílčími, zaměřenými na určitou složku životního prostředí či sociální charakteristiku až po souhrnné indikátory typu HDI (Human Development Index), ISEW (Index of Sustainable economic welfare) nebo GSI (Genuine saving Index).

4.8.4 Sady indikátorů udržitelného rozvoje

Po celém světě jsou používány stovky indikátorů, které se snaží v konkrétním prostředí jednotlivých indikátorů najít měřené a měřitelné skutečnosti, pomocí kterých by bylo možné vyjádřit udržitelnost rozvoje států, regionů a jednotlivých sídel. Proto za tímto účelem bylo vytvořeno několik indikátorových sad udržitelného rozvoje. Obvykle je pro rozdělení jednotlivých sad použito geografické hledisko, tzn. data a indikátory jsou vázány na určité místo. V následujícím textu jsou popsány pouze některé, nejznámější a nejpoužívanější indikátorové sady, rozděleny do třech úrovní: globální, evropské a národní (Mynář, 2009).

Příklady indikátorových sad na mezinárodní a evropské úrovni:

- Světová banka (World Development Indicators, Monitoring Environmental Progress),
- Rozvojový program OSN (UNDP – Human Development Report),

- World Health organization (databáze „Health For All),
- United Nations DESA (indicators of Sustainable Development),
- United Nations FAO (statistická databáze FAOSTAT),
- Evropská agentura životního prostředí (EEA – Yearly Indicator-Based Report),
- Evropská komise – EC Joint Research Centre 2002 (vývoj a metodika souhrnných indikátorů),
- Národní soubory indikátorů udržitelného rozvoje (Finsko, Švýcarsko, Velká Británie, ČR),
- European Common Indicators (ECI).

4.8.4.1 Globální úroveň

Millennium Development Goals (MDG) – Rozvojové cíle tisíciletí

Sada byla předložena Organizací spojených národů (OSN) v roce 2000 při příležitosti tzv. Summitu tisíciletí. Obsahuje 8 cílů, které jsou podrobněji rozpracovány do 18 úkolů a 48 indikátorů, s předpokládaným rokem naplnění 2015. Hlavním cílem iniciativy, cílů a jejich indikátorů je uskutečnění konkrétních a měřitelných kroků vedoucích ke snížení světové chudoby, sociálních a environmentálních disparit.⁷

Vyhodnocení těchto cílů pro Českou republiku a současně návrh příslušných indikátorů vhodných pro národní úroveň poskytla Zpráva o rozvojových cílech tisíciletí, kterou pro ČR vypracovalo Centrum pro sociální a ekonomické strategie. Pro místní úroveň se definice adekvátních indikátorů MDG ujal TIMUR - Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj v roce 2005 (Kučerová, 2009).

Rozvojové cíle tisíciletí:

1. Odstranit extrémní chudobu a hlad;
2. Dosáhnout základního vzdělání pro všechny;
3. Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti;
4. Snížit dětskou úmrtnost;

⁷ <http://www.rozvojovka.cz/rozvojove-cile-tisicileti>

5. Zlepšit zdraví matek;
6. Bojovat s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi;
7. Zajisti udržitelný stav životního prostředí;
8. Budovat globální partnerství pro rozvoj (Moldan, 2009).

4.8.4.2 Evropská úroveň

Společné evropské indikátory – ECI (European Common Indicators)

Indikátory ECI jsou komplexní sadou deseti indikátorů, kterou začala v roce 1999 vytvářet nově vzniklá pracovní skupina Evropské komise. Hlavním úkolem této skupiny bylo vytvořit takové společné indikátory, které budou hodnotit udržitelnost na úrovni místních samospráv měst, venkovských obcí a mikroregionů.⁸

Projekt probíhal ve dvou fázích. V první fázi docházelo k vývoji indikátorů, ze kterého z původních 18 témat a více než sta indikátorů bylo vybráno 10 tematických indikátorů, ke kterým byl později doplněn i souborný ukazatel tzv. ekologická stopa. Druhá fáze byla testovací. K oficiálnímu představení zkušební fáze došlo v únoru roku 2000 na 3. Evropské konferenci o udržitelných městech v Hannoveru (Jeníček, 2001).

Tyto indikátory byly navrženy tak, aby reflektovaly hlavní oblasti udržitelného rozvoje města a vzájemně se doplňovaly. Taktéž by měly pokrývat všechny tři pilíře udržitelného rozvoje, ne se soustřeďovat pouze na environmentální hlediska. Pomocí této sady a jednotlivých indikátorů je možné identifikovat tzv. „slabá místa“ v rozvoji města a kvalitě života, např. místa s nízkou dostupností zdravotnických zařízení, místa s vysokou hlukovou zátěží nebo místa s nízkou mobilitou občanů, atd. (Mynář, 2009).

V současné době je tato sada využívána více než 150 evropskými městy, včetně osmi měst a jednoho mikroregionu v České republice. Danou problematiku blíže specifikuje publikace *Indicators of Sustainable Development: Guidelines and Methodologies* z roku 2007.

⁸ http://zdravamesta.cz/cb21/archiv/projekty/projekty04/VZMZP04/4_Indikatory_text.pdf

Přehled společných evropských indikátorů je uveden v příloze č. 1.

Indikátory TISSUE

TISSUE (Trends and Indicators for Monitoring the EU Thematic Strategy on Sustainable Development of Urban Environmen), představuje harmonizovaný rámec pro sledování trendů k trvale udržitelnému rozvoji městského prostředí na úrovni EU.

V rámci tohoto projektu vznikly dvě tzv. klíčové („core“) indikátorové sady:

- TISSUE CORE 1 indikátory - monitorování městské udržitelnosti a městského životního prostředí v krátkém časovém horizontu;
- TISSUE CORE 2 indikátory - monitorování městské udržitelnosti a městského životního prostředí ve středně a dlouhodobém časovém horizontu. Limitujícím faktorem u dané sady je nedostatek měřitelných dat v současné době.⁹

4.8.4.3 Národní úroveň – Česká republika

Indikátory ECI/TIMUR

Po skončení testování již zmíněného projektu Společných evropských indikátorů – ECI se Evropská komise již moc aktivně nezasazovala o sledování daných ukazatelů a přechává jejich následné sledování na iniciativě místních samospráv. Právě to bylo důvodem zahájení činnosti platformy Týmové iniciativy pro místní udržitelný rozvoj – TIMUR v roce 2003, která se ujala zavádění Společných evropských indikátorů na místní úrovni ve městech České republiky (Novák, 2010).

Timur

Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj o. s. (TIMUR) je nezisková organizace, jejímž cílem je podpora udržitelného rozvoje měst, obcí a jejich sdružení v České republice, prostřednictvím aplikace místních indikátorů udržitelnosti a dalších nástrojů. Zakladateli iniciativy jsou zástupci tří neziskových organizací (Ústav pro ekopolitiku, o.

⁹ <http://cic.vtt.fi/projects/tissue/index2.html>

p. s., Regionální environmentální centrum Česká republika a Agentura Koniklec) a jednotlivců (Kosíková, 2007).

V roce 2005 se původně neformální iniciativa TIMUR transformovala na samostatný subjekt – občanské sdružení.

Indikátory ECI/TIMUR

Původní sada indikátorů ECI z důvodu snadnějšího uplatnění prošla částečnou modifikací. Z celé sady byly vyjmuty dva ukazatele, které jsou nejen obtížně měřitelné v českých podmínkách, ale nebyly ani považovány jednotlivými samosprávami za prioritní. Jde o indikátor B.7, který byl nahrazen indikátorem nezaměstnanost a B.10, který byl nahrazen ekologickou stopou (Šilhánková, 2007).

Konečná podoba modifikované a přejmenované sady na ECI/TIMUR ukazatele je součástí přílohy číslo 2.

Indikátory Strategického rámce udržitelného rozvoje ČR

Indikátory Strategického rámce UR ČR jsou navrženy k jednotlivým prioritním osám (PO). V maximální míře jsou zde využívány již stávající indikátory (ČSÚ, OECD, Eurostat, Komise OSN pro udržitelný rozvoj), aby bylo možné pozorovat jejich vývoj v čase (v tzv. časových řadách) a následně upraveny pro aplikaci na Českou republiku (SRUR ČR).

- PO1 – Společnost, člověk a zdraví;
- PO2 – Ekonomika a inovace;
- PO3 – Rozvoj území;
- PO4 – Krajina, ekosystémy a biodiverzita;
- PO5 – Stabilní a bezpečná společnost.

Indikátory udržitelného rozvoje na místní úrovni – občanské sdružení Civitas per populi Hradec Králové

Autorem soustavy indikátorů, jež byla vytvořena jako součást výzkumného projektu s názvem „Indikátory trvale udržitelného rozvoje jako nástroj sledování a snižování disparit v úrovni obyvatelstva jednotlivých regionů“ financovaného Ministerstvem pro místní rozvoj, bylo občanské sdružení Civitas per Populi Hradec Králové. Jak je již z názvu zřejmé, tato soustava byla navržena k hodnocení rozvoje v rámci jednotlivých regionů a velmi dobře ji lze uplatnit také na úrovni místní a meziregionální (krajské). K jejímu vypracování bylo vycházeno z dat Českého statistického úřadu, Ministerstva životního prostředí, Ministerstva financí a dalších institucí. Dle této sady hlavním cílem hodnocení regionu či obce je vytvářet komplexní hodnocení z hlediska územního (urbanistického), environmentálního, ekonomického a sociálního se zaměřením na zjištění nerovnováhy fungování jednotlivých složek života obce.¹⁰

Struktura výsledné indikátorové sady lze nalézt v příloze č. 3.

Ekologická stopa (EST)

Jestliže se bavíme o konceptu trvale udržitelného rozvoje, v žádném případě nesmíme zapomenout na ekologickou stopu. Kanaďan William Reeds, jeden ze spoluzakladatelů ekologické stopy použil k přiblížení její podstaty velmi působivou a výstižnou metaforu: „Představte si ekonomiku jako velké zvíře. Otázka, kterou si musíme položit, zní, jak velkou pastvinu potřebujeme, abychom uživili toto zvíře?“. Jinými slovy, ekologická stopa představuje plochu tzv. ekologicky produktivní zemi (zahrnuje i vodní plochu a pevninu), která je pro člověka (resp. město, stát, lidstvo) nezbytná k zajištění všech zdrojů a k asimilaci odpadních produktů.¹¹

Jeníček (2001) ekologickou stopu popisuje jako míru, jak moc jeden obyvatel, obyvatelé jednoho státu nebo lidstvo jako jeden celek využívají biologicky produktivní plochy

¹⁰ <http://www.indikatory.eu/o-projektu>

¹¹ <http://www.hraozemi.cz/ekostopa.html>

Země. Takové plochy znamenají úrodné plochy souše a využívané plochy moří, které nám slouží k poskytování zdrojů, které spotřebováváme a dále pro ukládání a degradaci vyprodukovaných odpadů.

Výhody EST:

- Prostřednictvím jediného čísla vymezuje část dopadu lidské činnosti na životní prostředí;
- Metoda objasňuje závislost lidské ekonomiky na přírodě, jejímž je subsystémem (ne naopak) a je univerzálně použitelná na různých úrovních;
- Umožňuje posouzení udržitelnosti prostřednictvím komparace ekologické stopy s dostupnou bio-kapacitou;
- Dokáže vzbudit zájem veřejnosti o otázky v oblasti udržitelnosti;
- Zvýrazňuje nerovnost ve využívání přírodních zdrojů, která dnes na Zemi panuje (Mezřický, 2005).

Nevýhody EST:

- EST poskytuje více intuitivní než objektivní rámec pro pochopení ekologického základu udržitelnosti;
- Nezobrazuje vztah mezi kvalitou životního prostředí a produktivitou půdy;
- Metoda je z části založena na arbitrárních předpokladech či datech a na subjektivní volbě různých vah;
- Neposkytuje komplexní obraz vlivů na životní prostředí (zahrnuje jen přímé požadavky na prostor a plochu lesů nutnou pro pohlcení emisí CO₂);
- Je velice silně závislá na hustotě obyvatelstva (Mezřický, 2005).

4.8.5 Srovnání indikátorů

Analyzované indikátory je možné rozdělit do tří skupin, a sice na indikátory globální úrovně, evropské úrovně a úrovně národní, což je v daném případě Česká republika.

Indikátorová sada Rozvojové cíle tisíciletí vyhodnocuje rozsáhlá území z globálnějšího hlediska. V rámci osmi cílů má za úkol uskutečňovat konkrétní kroky, které vedou ke

snižování světové chudoby, sociálních a environmentálních nerovností na úrovni států jednotlivých kontinentů.

Pro posuzování a hodnocení udržitelnosti na úrovni místních samospráv měst, venkovských obcí a mikroregionů v rámci Evropy, byla vyvinuta sada Společné evropské indikátory – ECI a dále sada indikátorů TISSUE, která má za úkol sledovat vývoj k trvale udržitelnému rozvoji v evropském městském prostředí. Sada ECI se zaměřuje především na hledání a identifikaci nedostatků v rozvoji města a kvalitě života za pomoci vybraných ukazatelů ze všech tří pilířů. Naproti tomu indikátory TISSUE se zabývají monitoringem městské udržitelnosti a městského životního prostředí v určitých časových horizontech.

Částečně modifikovaná sada společných evropských indikátorů je uplatňována i na místní úrovni. Modifikace byla provedena zejména pro snadnější aplikaci v podmínkách České republiky a existuje pod názvem Indikátory ECI/TIMUR. Tato sada má komplexnější charakter a je možné ji uplatnit jak na úrovni měst, tak na úrovni regionů. Pro konkrétnější zaměření na úrovni jednotlivých měst a obcí pak byla vytvořena indikátorová sada udržitelného rozvoje na místní úrovni občanského sdružení Civitas per populi Hradec Králové, jejímž stěžejním cílem je zaměření na zjištění nerovnováhy fungování jednotlivých složek života obce.

Pro aplikaci na úroveň České republiky došlo rovněž k úpravě již existujících indikátorů Evropského statistického úřadu, OECD, OSN či ČSÚ, které jsou součástí Strategického rámce udržitelného rozvoje ČR. Celkem pět prioritních os obsahuje hlavní cíle, které mají zajistit trvalou prosperitu české společnosti postavené na vzájemné harmonii tří pilířů udržitelného rozvoje.

S konceptem TUR je taktéž nedílně spjatá Ekologická stopa, která slouží k zajištění zdrojů a asimilaci odpadů vyprodukovaných lidskou populací, při využívání běžných technologií (Wackernagel, 1996).

5 Praktická část

5.1 Charakteristika mikroregionu Olomoucko

Mikroregion označuje území malého geografického měřítka. Zpravidla jde o účelové mikroregiony, sdružení obcí, které jsou v ČR zakládány zejména za účelem získání společné podpory pro čerpání finančních prostředků ze státních či evropských fondů.¹²

Mikroregion Olomoucko je situován ve východní části České republiky a je tvořen městem Olomouc a 25 okolními obcemi. Mezi obce spadající do tohoto mikroregionu patří Blatec, Bohuňovice, Bystročice, Bukovany, Bystrovany, Dolany, Grygov, Hlušovice, Hněvotín, Horka nad Moravou, Charváty, Kožušany – Tážaly, Křelov - Břuchotín, Majetín, Náklo, Olomouc, Příkazy, Samotišky, Skrbeň, Střeň, Štěpánov, Tověř, Ústín, Velká Bystřice, Velký Týnec a Věrovany. Kooperace mezi obcemi mikroregionu Olomoucko probíhá na základě zákona č. 128/2000 Sb., o obcích. Mikroregion Olomoucko se, ale vymyká z obvyklého pojetí mikroregionů venkovského charakteru a nemá právní formu. Jednotlivé obce a města spolupracují v rámci mikroregionu na plnění „Strategického plánu rozvoje města Olomouce a mikroregionu Olomoucko“, za účelem zvýšení konkurenceschopnosti jak v rámci České republiky tak i Evropské unie. Administrativně spadá celou svou výměrou 35 607 ha do Olomouckého kraje (NUTS III) a spolu se Zlínským krajem tvoří region soudržnosti Střední Morava (NUTS II). Celkový počet obyvatel v mikroregionu včetně Olomouce k 1. 1. 2014 činí 136 369. Počty jednotlivých obcí jsou uvedeny v tabulce č. 2. Co do počtu obyvatel se Olomouc řadí na páté místo v rámci České republiky.¹³

Město, obec	Počet obyvatel	Město, obec	Počet obyvatel
Blatec	623	Majetín	1189
Bohuňovice	2534	Náklo	1526

¹²<http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/olomoucky-kraj/regionalni-informace/mikroregiony/>

¹³<https://www.olomouc.eu/podnikatel/uzemni-plan-mesta-a-strategie-rozvoje/strategicky-plan-rozvoje-mesta/mikroregion-olomoucko>

Bukovany	617	Olomouc	99489
Bystročice	755	Příkazy	1275
Bystrovany	1040	Samotíšky	1341
Dolany	2639	Skrbeň	1204
Grygov	1479	Střeň	610
Hlušovice	817	Štěpánov	3440
Hněvotín	1721	Tověř	572
Horka nad Moravou	2355	Ústín	401
Charváty	877	Velká Bystřice	3161
Kožušany-Tážaly	855	Velký Týnec	2768
Křelov-Břuchotín	1669	Věrovany	1412

Tabulka 1: Počet obyvatel měst a obcí k 1. 1. 2014 (zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování)



Obrázek 3: mikroregion Olomoucko (zdroj: vlastní zpracování)

5.2 Primární struktura krajiny

Geomorfologické členění

Českou republiku je možné z geomorfologického hlediska rozdělit na dva systémy, Hercynský a Alpsko-himalájský. Systémy lze dále členit na subsystémy a ty na jednot-

livé subprovincie. Co se týče olomouckého mikroregionu, z větší části spadá do Hercynského systému. Menší částí pak i do systému Alpínsko-himalájského. Olomouc spolu s většinou obcí mikroregionu spadá do provincie Západních Karpat, soustavy Vněkarpatské sníženiny a celku Hornomoravského úvalu. Značnou část sníženiny, lemovanou Domašovskou vrchovinou, Práslavickou pahorkatinou a Křelovskou pahorkatinou, tvoří lučiny, pole a částečně i lužní lesy. Průměrná nadmořská výška mikroregionu je 206,1 metrů.¹⁴

Pedologie

Území Mikroregionu Olomoucko je tvořeno převážně jílovitou či jílovitohlinitou hnědozemí a černozemí. Celá oblast se pak vyznačuje velmi kvalitní zemědělskou půdou. Právě tento faktor umožnil rozvoj zemědělské a živočišné výroby, která v minulosti sloužila jako zdroj obživy a blahobytu obyvatelstva.

Klimatické podmínky

Pro Mikroregion Olomoucko, jako i pro celou Českou republiku je charakteristický mírný podnební pás, což je podnebí typické pro vnitrozemské oblasti. Mikroregion spadá do klimaticky teplé oblasti jednotky T2, klasifikace dle Quitta (1971). Vzhledem k tomu, že se na východ od Olomouce rozkládá Domašovská vrchovina a Práslavická pahorkatina, je pro území mikroregionu typický hojný výskyt inverzních teplot a horších rozptylových podmínek, které se v chladnějších částech roku zhoršují. Klima je také ovlivněno urbanizovanými plochami, nejvíce v okolí Olomouce, což se projevuje častým výskytem mlh (studie Profil města Olomouce a mikroregionu Olomoucko).

Potenciální přirozená vegetace

Mapa potenciální přirozené vegetace dle Neuhäuslové (1998) předpokládá v mikroregionu Olomoucko zejména výskyt jilmových doubrav, původní vegetaci dubohabřin, květnatých bučin a jedlin, mokřadních olšin a vrbin nebo suťových lesů se

¹⁴ <https://www.olomouc.eu/o-meste/uzemni-planovani/uzemne-analyticke-podklady>

zastoupením lípy, javoru s příměsí habru a buku. Bylinnou skladbu by pak tvořily například blatouch bahenní, kosatec žlutý, kaprad' osténkatá, karbinec evropský či kozlík dvoudomý.

Fauna

Stejně jako rostliny, tak i živočichové osídlují krajinu podle různých typů prostředí. Z biologického hlediska je zde významný výskyt bezobratlé světélkující žížaly podhorské, plže svinutce či raka říčního. Výrazný je také výskyt hmyzu, kolonií lesních mravenců a brouků. Velmi významným objevem je výskyt jeskynního koníka. Skupinu savců tvoří netopýři a běžné druhy jako jelen, srnec, liška, jezevec nebo prase divoké.¹⁵

5.3 Sekundární struktura krajiny

Současný stav vegetace

Jelikož se mikroregion Olomoucko nachází v blízkosti CHKO Litovelské Pomoraví, která je známá především jako mokřadní území, vodní a mokřadní biotopy mají v pestré paletě různých typů vegetace podstatnou roli. V okolí obce Střeň se v předjaří vyskytují porosty jako sněženky podsněžníku, bledule jarní a později i tzv. jarní geofyty v čele s dymnivkami a orchidejí kruštík polabský. Dále je zde hojný výskyt kosatce žlutého, blatouchu bahenního nebo zblochanu vodního. Mimo nivní oblasti v lesní vegetaci převažují dubohabřiny a lipové dubohabřiny, které doplňují méně často se vyskytující suťové lesy a květnaté bučiny.¹⁶

Land-use

Převážnou část území mikroregionu tvoří rozsáhlé plochy intenzivně využívané zemědělské půdy a lesy. Zemědělská půda tvoří téměř 50 % rozlohy celého mikroregionu a v některých obcích tvoří i přes 90% rozlohy (Ústín 93 %, Bukovany 92 %, Bystročice 92

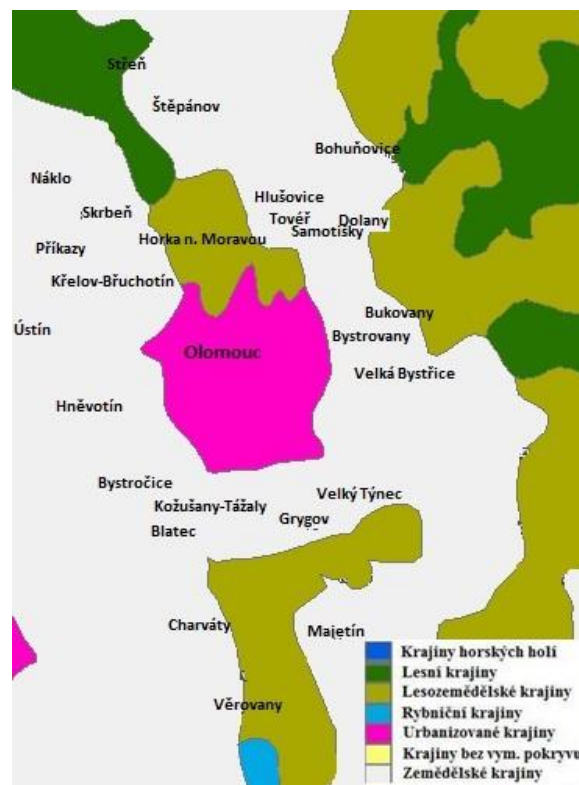
¹⁵ <http://www.strednimorava-tourism.cz/vice-o-stredni-morave/priroda/fauna>

¹⁶ http://envirup.profimap.cz/download/terpruvodcichko/1_rostliny.pdf

%, Hněvotín 91,5 %, Kožušany – Tážaly 91 % a Charváty 90 %). Na většině území se vyskytují převážně ty nejkvalitnější půdy I. a II. třídy ochrany.

Lesní pozemky zaujímají plochu okolo 30 % rozlohy mikroregionu, avšak v některých obcích tvoří i přes 40 % rozlohy (Grygov 48 % a Dolany 45 %).

Následující mapa ukazuje současný stav land-use v oblasti mikroregionu Olomoucko.



Obrázek 4: Mapa land-use mikroregionu Olomoucko
(zdroj: geoportal.gov.cz, vlastní zpracování)

Obyvatelstvo

Mikroregion Olomoucko je převážně urbanizovaným územím s jediným centrem kraj-
ským městem Olomoucí a 25 obcemi situovanými kolem tohoto centra. V Olomouckém
kraji je vymezeno 13 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (SO ORP). Nej-
vyšší počet obyvatel žije ve SO ORP Olomouc, pod které spadají i obce mikroregionu

Olomoucko. Za poslední desetiletí se zde počet obyvatel zvýšil o 2 %. Co se týče krátkodobějšího hlediska, růst počtu obyvatel spíše stagnuje. K 1. 1. 2014 v mikroregionu Olomoucko žilo 136 369, z toho 99 489 v Olomouci. V posledních několika letech zde také dochází ke změnám vztahu Olomouce a jejího zázemí. Převládající centralizační procesy vedoucí k degradaci venkovského spádového území se přeměňují a dochází tak opačnému procesu směrem z jádrového města. Díky zvyšujícímu se počtu obyvatel obcí v přímé blízkosti Olomouce se tyto obce dostávají do vyšších velikostních kategorií a naopak klesají počty obyvatel v menších obcích do 500 obyvatel. Tento proces se nazývá suburbanizace a nejvíce viditelná je v obcích Bukovany, Bystrovany, Dolany, Hlušovice a Tověř.

Socioekonomická situace

Přestože oblast mikroregionu Olomoucko vykazuje vůči Olomouckému kraji druhý nejnížší podíl nezaměstnaných osob, v rámci celé republiky se stále jedná o poměrně vysokou hodnotu, která prokazuje především nízké využití potenciálu tohoto regionu. Ten leží ve střední části kraje a má poměrně diferencované ekonomické prostředí, poskytující pracovní příležitosti osobám z různých oborů (průmyslu, zemědělství i služeb). Především město Olomouc má příznivé podmínky pro rozvoj nejrůznějších služeb, z nichž některé (vzdělávací či zdravotnické) poskytuje i širšímu obyvatelstvu, než jen obyvatelům okresu.

Z hlediska koncentrace pracovních míst v mikroregionu Olomoucko má zcela určující postavení krajské město Olomouc. Tento stav je částečně ovlivněn i příchodem zahraničních investic. Vyjma město Olomouc je vyšší koncentrace pracovních míst v obci Hlubočky a Velká Bystřice.

V rámci kraje dosahuje nejvyšší koncentrace zaměstnavatelů a tím pádem i pracovních míst oblast mezi městy Olomouc, Prostějov a Přerov, přičemž tato města jsou mezi sebou vzdálena asi 20 kilometrů.

Občanská vybavenost

V tabulce, která je součástí přílohy 4, lze sledovat občanskou vybavenost jednotlivých obcí mikroregionu Olomoucko.

Obecně lze tvrdit, že díky poměrně husté sídelní síti v daném mikroregionu, velkému počtu subregionálních center a zejména vlivu krajského města nedochází v obcích s menší občanskou vybaveností k negativním jevům, které jsou spojené s poklesem obyvatelstva, méně kvalitním stavebním fondem apod.

5.4 Terciární struktura krajiny

Ochrana přírody, přírodních zdrojů

V dané oblasti se rozprostírá velkoplošné chráněné území CHKO Litovelské Pomoraví, národní přírodní rezervace Ramena řeky Moravy a přírodní rezervace Hrobovodské sutě, Kenický, Panenský les, Plané loučky, Terezké údolí a Království. Dále se zde nachází přírodní park Údolí Bystřice, evropsky významné lokality NATURA 2000 – Litovelské Pomoraví, Velká Střelná – štoly, Údolí Bystřice u Hluboček, Malý Kosíř, Morava – Chropyňský luh, Království, U Bílých hlín a U Strejčkova lomu. Nalezneme zde i významnou ptačí oblast NATURA 2000 – Litovelské Pomoraví a regionální bio-koridor podél řeky Bystřice.¹⁷

Kulturní památky

Na území mikroregionu Olomoucko se nachází velmi významné památky, ale i různé sakrální stavby či památky drobné. Nejvýznamnější stavby jsou uvedeny v tabulce přílohy číslo 5. Vyjma jmenovaných staveb se v oblasti také nachází značný počet sakrálních památek, kterými jsou kříže a sochy slavných osobností nebo Boží muka.

¹⁷<https://www.olomouc.eu/o-meste/uzemni-planovani/uzemne-analyticke-podklady/3-aktualizace-uap>

5.5 Indikátory pro hodnocení vybraného regionu

Následující text obsahuje stručnou charakteristiku indikátorů, které byly vybrány pro posuzování udržitelného rozvoje v oblasti mikroregionu Olomoucko. Indikátory byly vybírány z Manuálu zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce od autorů, Štěpána Hřebíka a Viktora Třebického, která vznikla ve spolupráci s Českým statistickým úřadem. Tento manuál je dostupný na internetových stránkách Týmové iniciativy pro místní udržitelný rozvoj.

Název indikátoru: Přijaté dotace

Výpočet:
$$\frac{\text{celková výše dotačních prostředků v daném roce}}{\text{celkový počet obyvatel obce}}$$

Jednotka: tis. Kč/obyvatele

Popis: Jedná se o ekonomický ukazatel, spadající do skupiny ex post deskriptivních indikátorů neboli indikátorů performance (výkonu), které jsou obvykle stanovovány ex post (po). Tento indikátor bývá sledován zvlášť pro jednotlivou obec v ročním intervalu. Dotace jsou vymezeny jako peněžní prostředky státního rozpočtu, státních finančních aktiv či dalších zdrojů (EU), které jsou udělovány obcím na stanovený účel. Tento indikátor tedy vypovídá o aktivitě obcí v oblasti získávání finančních prostředků z různých dotačních titulů ze zdrojů EU, národních, krajských či jiných zdrojů, které jsou důležité pro financování různých aktivit v obci.

Název indikátoru: Intenzita podnikatelské aktivity

Výpočet:
$$\frac{\text{počet aktivních podnikatelských subjektů v obci}}{\text{celkový počet obyvatel obce}} * 1000$$

Jednotka: počet/1000 obyvatel

Popis: Dalším z řady ekonomických ukazatelů je intenzita podnikatelské aktivity. Jde také o ex post deskriptivní indikátor, který by měl být sledován jednou ročně na úrovni

ni obce, kraje i celé České republiky. Vyjadřuje souhrnný počet aktivních podnikatelských subjektů se sídlem v obci na 1000 obyvatel. Intenzita podnikatelské aktivity podává informaci nejenom o kvalitě podnikatelského prostředí, ekonomické životaschopnosti obce, ale i o množství nabízených služeb a možnostech zaměstnání v rámci obce. Jedním z nedostatků tohoto indikátoru je vyjádření pouze registrovaných podnikatelských subjektů se sídlem přímo v obci a již neodráží jejich působnost, která může ležet i mimo obec. Na druhou stranu existují i takové subjekty, které na území obce působí, ale sídlo zde nemají.

Název indikátoru: Míra registrované nezaměstnanosti

Výpočet:
$$\frac{\text{počet registrovaných nezaměstnaných k 31.12.v daném roce}}{\text{počet ekonomicky aktivních obyvatel k 31.12.v daném roce}}$$

Jednotka: %

Popis: Míru registrované nezaměstnanosti lze zařadit jak mezi ekonomické, tak i sociální ukazatele, vzhledem k hodnocení sociální oblasti obce. Spadá do skupiny normativních (výkonnostních) indikátorů sledovaných ex ante (předem) na úrovni obcí, krajů, České republiky i Evropské unie vždy jedenkrát ročně. Vyjadřuje podíl registrovaných – dosažitelných, neumístěných uchazečů o práci, vedených příslušným úřadem práce, na celkovém počtu zaměstnaných i nezaměstnaných v dané obci (tj. na celkové pracovní síle). Indikátor vystupuje z evidence úřadů práce a je vhodné jej kombinovat s dalšími ukazateli v oblasti zaměstnanosti a nezaměstnanosti. Zároveň stanovuje pouze míru registrovaných nezaměstnaných, což znamená, že nezahrnuje neevidované nezaměstnané, kteří nežádají o zaměstnání.

Název indikátoru: Účast ve volbách

Výpočet:
$$\frac{\text{počet obyvatel obce, kteří se zúčastnili voleb}}{\text{celkový počet obyvatel obce}} * 100$$

Jednotka: %

Popis: Účast ve volbách je deskriptivním indikátorem sociální oblasti, sledovaným ex post na úrovni obce, kraje i České republiky, podle druhu voleb. Udává podíl zapsaných voličů, kteří v komunálních, krajských, parlamentních i prezidentských volbách odevdali svůj hlas z celkového počtu obyvatel obce. Volební účast je jedním z hlavních indikátorů, které se používají jako měřítka zdraví demokracie a je vhodné jej kombinovat i s dalšími souvisejícími indikátory (např. účast ve volbách do Senátu PČR nebo voleb do Evropského parlamentu).

Název indikátoru: Čištění odpadních vod

Výpočet:
$$\frac{\text{počet obyvatel napojených na veřejnou kanalizaci s koncovkou ČOV}}{\text{celkový počet obyvatel obce}} * 100$$

Jednotka: %

Popis: Čištění odpadních vod spadá do skupiny normativních environmentálních ukazatelů, které jsou sledovány ex ante na všech úrovních (obec, kraj, ČR, EU). Měří podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci s koncovkou čističky odpadních vod z celkového počtu obyvatel obce. Vypovídá o problematice udržitelnosti nakládání s vodními zdroji a o míře ochrany vodních ekosystémů. Hlavním cílem tohoto indikátoru je dosažení hodnoty 100 % a poté sledovat kvalitu vyčištěných odpadních vod pomocí dalších indikátorů.

Název indikátoru: Ekologická stabilita

Výpočet:
$$\frac{\text{stabilní plochy krajinotvorných prvků obce}}{\text{nestabilní plochy krajinotvorných prvků}}$$

Jednotka: koeficient

Popis: Poslední indikátor ekologická stabilita neboli koeficient ekologické stability je indikátor sledovaný ex post za jednotlivé obce ve frekvenci pěti let. Tento koeficient vyjadřuje poměr ploch tzv. stabilních (lesní půda, vodní plochy a toky, trvalý travní

porost, pastviny, mokřady, sady, vinice, zahrady) a nestabilních (orná půda, antropogennizované plochy a chmelnice) krajinných prvků v katastrálním území obce. Hlavním úkolem míry ekologické stability urbanizovaného území je hodnocení udržitelnosti využití jednotlivých částí území („land use“) obce. Zároveň je velmi důležitým aspektem kvality života a životního prostředí občanů obce. Plánování budoucího i současného využití území je strategickým rozhodnutím, které dlouhodobě ovlivní život v obci a je úzce spjata se všemi oblastmi rozvoje.

Název indikátoru: Veřejné výdaje na ochranu životního prostředí

Výpočet:
$$\frac{\text{celkové výdaje obce v oblasti životního prostředí}}{\text{celkové výdaje obce v daném roce}} * 100$$

Jednotka: %

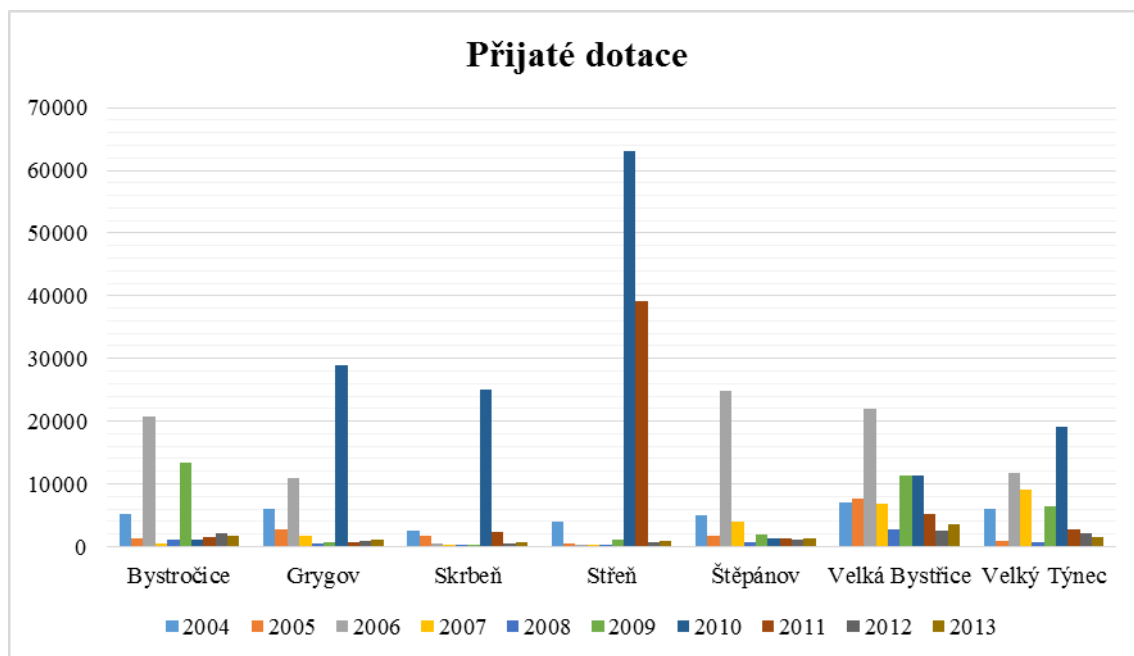
Popis: Jde o deskriptivní indikátor environmentální oblasti, sledovaný ex post za obec, kraj, Českou republiku i Evropskou unii. Vyjadřuje podíl finančních prostředků v oblasti ochrany životního prostředí (ochrana přírody, ovzduší, vod, nakládání s odpady apod.) z rozpočtu obce. Dostatečné a odpovídající financování ochrany životního prostředí je jedním ze základních principů dlouhodobého rozvoje obce. Daný indikátor nezahrnuje financování životního prostředí obce z prostředků jiných organizací, jako jsou nestátní neziskové organizace, firmy či soukromé investice.

5.6 Výsledky

5.6.1 Přijaté dotace

Dotace představují finanční prostředky, prostřednictvím kterých je možné jejich cíle a územní koncentrací napomáhat při zmírňování regionálních disparit a účinně tak přispívat k vyváženému rozvoji území. Pro lepší srovnání je daný indikátor přepočítán na jednoho obyvatele. Data byla extrahována z portálů ministerstva financí a poté zpracována vlastními výpočty.

Z důvodu velkého množství údajů, byly do následujícího grafu pro lepší přehlednost vybrány pouze některé obce, u kterých se sledované hodnoty výrazněji lišily. Kompletně zpracovaný graf se nachází v příloze č. 6.



Graf 1: Přijaté dotace vybraných obcí mikroregionu Olomoucko v letech 2004 - 2013 (zdroj: vlastní výpočty, webový portál MF - ARIS, ÚFIS)

Z grafu tohoto ukazatele je patrné, že nejvíce dotačních titulů v přepočtu na jednoho obyvatele putovalo ve sledovaném období do obce Střeň v letech 2010 a 2011. Celková částka přijatých dotací v roce 2010 činila 35 919 690 Kč. Převážná většina z nich pocházela ze Státního fondu životního prostředí a použita byla na výstavbu nové tlakové kanalizace a čističky odpadních vod.

V pořadí druhou obcí s nejvyššími dotacemi na jednoho obyvatele je obec Grygov. V roce 2010 tato obec přijala dotace ve výši necelých 42 milionů korun, které výhradně použila na vybudování sportovně rekreačního areálu Grygov a dále na projekt obnovy a modernizace místních a účelových komunikací. Na financování těchto projektů se s největší částí podílel Evropský fond regionálního rozvoje a obec Grygov.

Taktéž obec Skrbeň přijala nejvíce dotací v roce 2010. Z celkové částky necelých 30 milionů korun byl největší podíl využit na výstavbu splaškové kanalizace. Financování

proběhlo převážně z Fondu na výstavbu a obnovu vodohospodářské infrastruktury v Olomouckém kraji.

V obci Štěpánov bylo předmětem podpory vybudování a modernizace čistírny odpadních vod a rozšíření kanalizačních systémů. Tato stavba byla z pohledu obce velice důležitá hlavně proto, že obec leží v ochranných pásmech vodních zdrojů, kterým hrozilo jejich znečištění odpadními vodami.

Velká Bystřice přijala značnou částku dotací v roce 2006, konkrétně z Regionálního operačního programu Střední Morava. Tyto peníze využila na úpravu městského centra a na oživení zámeckého areálu.¹⁸ Ve stejném roce putovaly vyšší finanční prostředky i do obce Bystročice, která je z necelých 95 % (12,1 mil. Kč) použila na rekonstrukci místní sokolovny.

Poslední vybranou obcí je Velký Týnec, který přijal nejvyšší obnos v roce 2010 na vybudování nového veřejného vodovodu.

Ostatní obce z mikroregionu Olomoucko nevykazovaly výraznější hodnoty a přijaté dotace využily spíše pro menší projekty, nejčastěji spojené s čištěním odpadních vod nebo úpravami veřejných prostor a podobně.

5.6.2 Intenzita podnikatelské aktivity

Výběr dat pro ukazatel intenzity podnikatelské aktivity byl proveden na základě kontaktování příslušné osoby Českého statistického úřadu a následně využity vlastní výpočty.

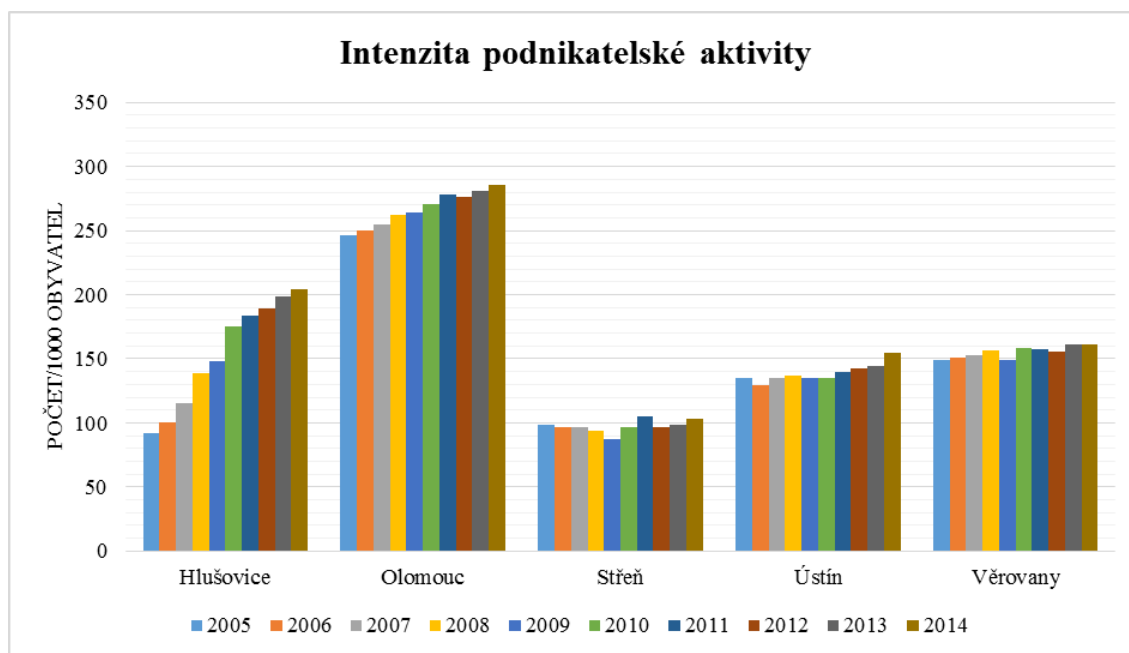
Mikroregion Olomoucko se nachází v Olomouckém kraji, který se vyznačuje spíše podprůměrnou podnikatelskou aktivitou v porovnání s ostatními kraji. Z ekonomického hlediska je Olomoucký kraj převážně průmyslovou oblastí s řadou tradičních průmyslových podniků. Sídli zde i množství potravinářských podniků a své zastoupení zde má i textilní a oděvní průmysl, výroba strojů nebo optický průmysl. Co se týče podnikové

¹⁸<http://www.mujprojekt.eu/dr-cs/namesti-navsi-a-parky/stredni-morava/centrum-mesta-velka-bystrice-oziveni-zameckeheo-arealu.html>

struktury v regionu, od průměru ČR se téměř neliší. Mikropodniky (do 5 zaměstnanců) zaměstnávají okolo 30 %, malé a střední podniky (od 6 do 249 zaměstnanců) zaměstnávají přibližně 50 % a u velkých podniků (250 a více zaměstnanců) je procento zaměstnané pracovní síly asi 20 %. Průměr České republiky se pohybuje v poměru 30 %, 40 % a 30 %.¹⁹

Pro přehlednost byly opět do grafu vybrány pouze obce vykazující výraznější změny. Celý graf je obsažen v příloze č. 7.

Z kompletního grafu vyplývá, že míra podnikatelsky aktivních subjektů se vyvíjela v průběhu desetileté časové řady v jednotlivých obcích téměř obdobně. Od roku 2005 se počty podnikatelských subjektů téměř v každé obci postupně zvyšují. Nejvyšší intenzitu podnikatelské aktivity lze zaznamenat v Olomouci. V posledním sledovaném roce 2014 se na území krajského a statutárního města Olomouce nacházelo 28 449 aktivních podnikatelských subjektů.



Graf 2: Intenzita podnikatelské aktivity u vybraných obcí mikroregionu Olomoucko (zdroj: vlastní výpočty, ČSÚ)

¹⁹ <http://www.businessinfo.cz/cs/podnikatelske-prostredi/regionalni-informace/olomoucky-kraj.html>

Naopak nejnižší hodnota podnikatelských subjektů na 1000 obyvatel je v obci Střeň, která se pohybuje ve všech letech okolo 200. Podle databáze občanského sdružení Civitas per Populi mají zde nejvyšší zastoupení podniky v oblasti stavebnictví, obchodu, prodeje a opravy motorových vozidel a spotřebního zboží v pohostinství. V naprosté většině převládají podniky bez zaměstnanců. Celkový počet podniků zde kolísá okolo 60 a nejnižší počet byl sledován v roce 2009, kdy v obci působilo pouze 53 podnikatelských subjektů.²⁰

Nejvýraznější nárůst podnikatelské aktivity na 1000 obyvatel se projevil v obci Hlušovice. V počátečním roce hodnota činila necelých 92 subjektů na 1000 obyvatel (75 podniků) a postupně narostla až hodnotě 205 (167 podniků). Opět zde převládají podniky bez zaměstnanců a své zastoupení mají i v menším počtu mikropodniky a malé a střední podniky. Relativně vyrovnaný stav podnikatelských subjektů je v obci Ústín a Věrovany, kdy se hodnota v přepočtu na 1000 obyvatel pohybuje okolo 140 v Ústíně a 150 ve Věrovanech. Nejvíce zastoupená odvětví v obou obcích jsou průmysl, stavebnictví, obchod a dle počtu zaměstnanců převládají podniky bez zaměstnanců a mikropodniky. V obci Věrovany se nachází i jeden malý a jeden střední podnik. Velkých podniků nad 249 zaměstnanců v mikroregionu Olomoucko působí 23, v obcích Hlubočky, Horka nad Moravou a v Olomouci.

5.6.3 Míra registrované nezaměstnanosti

Míra registrované nezaměstnanosti vyjadřuje podíl z celkového počtu nezaměstnaných registrovaných úřadem práce na disponibilní pracovní síle a uvádí se v procentním vyjádření. Údaje pro výpočty byly získány z Českého statistického úřadu a z webového portálu Ministerstva práce a sociálních věcí. Následující graf sleduje pouze vybrané obce, s nejrazantnějšími změnami a sledované období je pouze do roku 2011. Důvodem je změna metodiky sledování tohoto ukazatele v roce 2012 a díky vysoké náročnosti na zpracování statistik na úrovni obcí se novou nejnižší úrovní staly pouze okresy. Nově

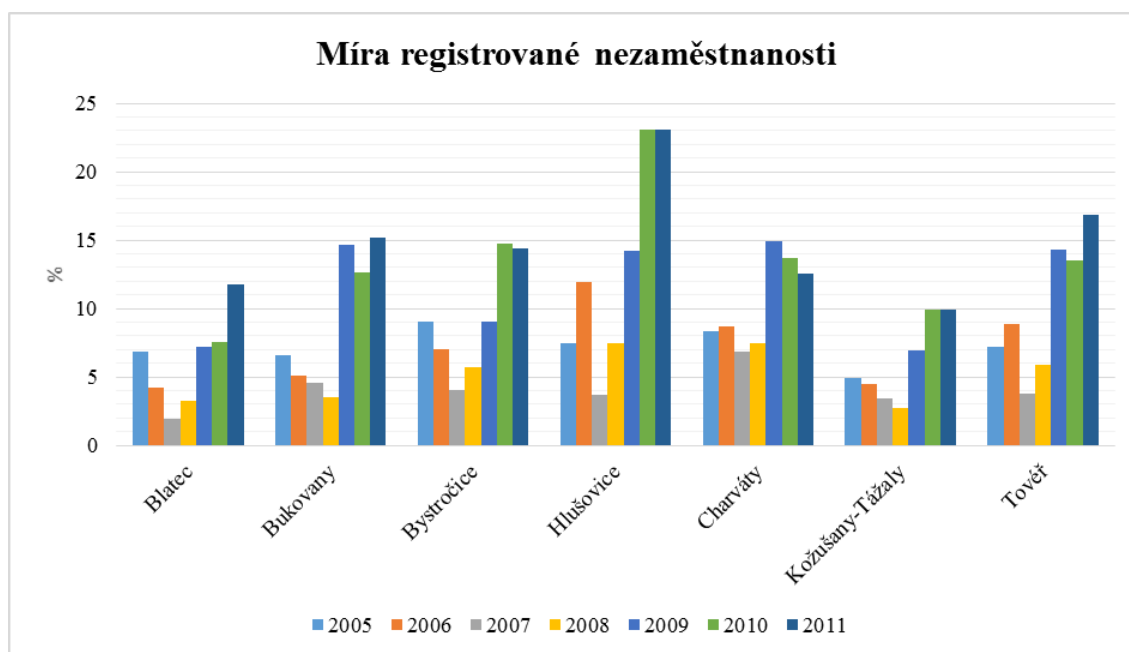
²⁰ <http://www.indikatory.eu/taxonomy/term/11/all>

vzniklý ukazatel má jinou definici i úroveň, proto je s původním ukazatelem nesrovnatelný.²¹

Olomoucký kraj se z hlediska míry nezaměstnanosti již dlouhodobě drží na dvanácté příčce mezi 14 kraji ČR. Hůře na tom je kraj Moravskoslezský a Ústecký. Průměrné hodnoty ve sledovaném období (2005 – 2011) za celý kraj se pohybovaly okolo 7 %. Okres Olomouc se v průměru pohyboval okolo 6,2 % a ve sledovaném mikroregionu průměrné hodnoty činily 8,5 %. Podle aktuálních dat k 30. 4. 2015 se míra nezaměstnanosti v ČR pohybuje okolo 5,9 % a v kraji okolo 7,7 %, s tím, že došlo již ke zmiňované změně ukazatele. Ten nyní vyjadřuje podíl nezaměstnaných ve věku 15 – 64 let na všech obyvatelích ve věku 15 – 64 let. Původní ukazatel počet nezaměstnaných poměřoval pouze s ekonomicky aktivním obyvatelstvem.

Podle kompletního grafu v příloze č. 8 za všechny obce, se míra registrované nezaměstnanosti vyvíjí ve všech obcích přibližně stejně. Po roce 2005 vykazuje klesající trend, avšak tato situace trvá pouze do konce roku 2008. Poté u všech obcí razantně narůstá. Hlavní příčinou byla pravděpodobně probíhající světová finanční krize. Tento stav u většiny obcí trval až do roku 2010, kdy se průměr pohyboval okolo 11,8 %. Poté míra nezaměstnanosti začala opět postupně klesat. Celkově vysoká míra nezaměstnanosti je v kraji způsobena nízkou tvorbou pracovních míst.

²¹ http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady



Graf 3: Míra registrované nezaměstnanosti ve vybraných obcích mikroregionu Olomoucko v letech 2005 - 2011 (zdroj: MPSV, ČSÚ, vlastní výpočty)

Absolutně nejvyšší nezaměstnanosti dosahovala obec Hlušovice, kdy se v roce 2010 oproti předešlému roku zvýšila téměř o 65 %, konkrétně z 14,18 % na 23,13 %. Stejných hodnot vykazoval i rok 2011. V obci je sice velký počet podniků, avšak převážná většina z nich nezaměstnává žádné osoby.

Dalšími obcemi s vysokou mírou nezaměstnanosti jsou Bukovany, Bystročice, Charvátý a Tověř. Všechny tyto obce vykazují nejvyšší hodnoty v letech 2009 – 2011.

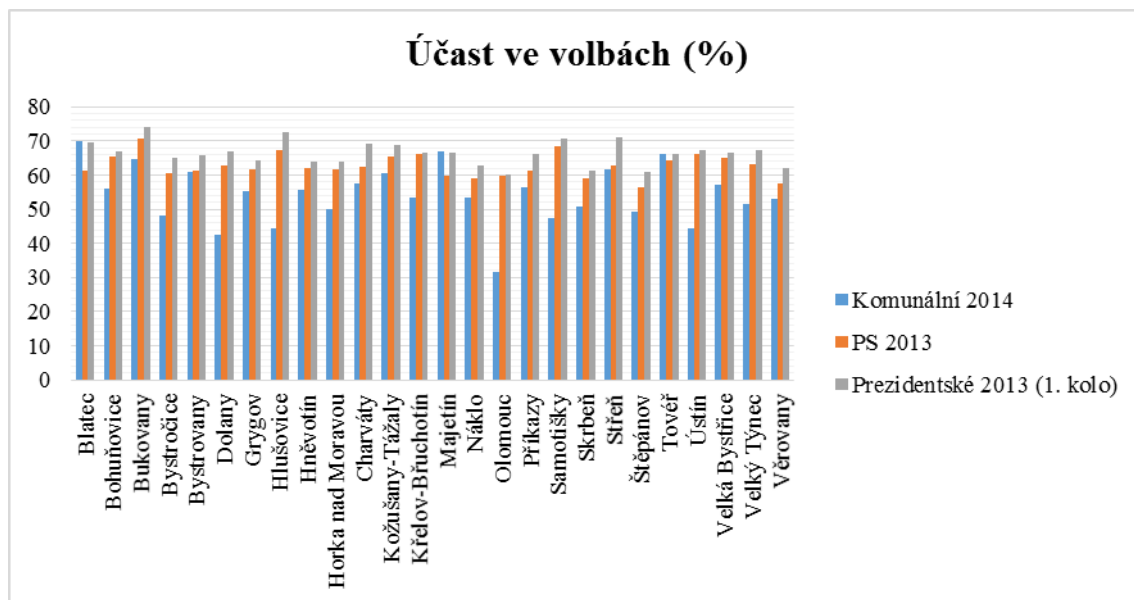
V průměru za celý mikroregion má nejnižší míru nezaměstnanosti obec Kožušany – Tážaly a Blatec. V obou obcích se míra nezaměstnanosti pohybovala průměrně okolo 6 %.

5.6.4 Účast ve volbách

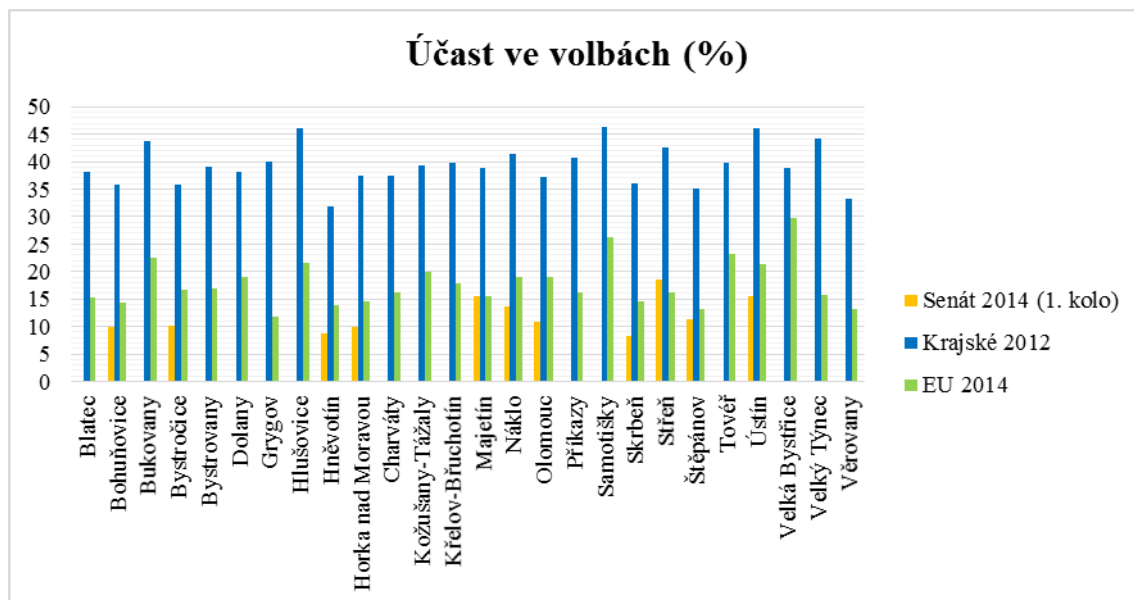
Účast na volbách potvrzuje zájem místních obyvatel o celkové dění v obci a prostřednictvím volby jednotlivých zastupitelů udržet či zlepšit celkový život v obci.

Zjištěné hodnoty za jednotlivé obce byly vyjmuty z databáze Českého statistického úřadu a následně zpracovány vlastními výpočty. V tabulce, která se nachází v části příloze

č. 9, je podrobně zpracovaná účast na všech typech voleb, které proběhly ve sledovaném období 2005 – 2014. Počty jsou zde rozděleny i podle jednotlivých kol. Následující výsledky jsou pro lepší orientaci a přehlednost rozděleny do dvou grafů a ze stejného důvodu uvádí pouze první kola a volby aktuálnějšího data.



Graf 4: Účast ve volbách v obcích mikroregionu Olomoucko v letech 2005 – 2014 1. část (zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty)



Graf 5: Účast ve volbách v obcích mikroregionu Olomoucko v letech 2005 – 2014 2. část (zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty)

Z grafů je patrné, že největší účast zaznamenávají volby prezidentské, komunální a volby do poslanecké sněmovny. Nejméně mají obyvatelé v daném mikroregionu zájem o volby do senátu ČR, kde se trend pohybuje v průměru okolo pouhých 12 % a evropského parlamentu s účastí v průměru necelých 18 %. Důvodem může pravděpodobně být, že evropský parlament je obyvatelům malého mikroregionu nejvíce vzdálen a nemají tak dobrý přehled o dění na poli Evropské unie. Jak si lze všimnout, celkový zájem na volbách se procentuálně pohybuje ve všech obcích obdobně.

Nejvyšší volební zájem je projeven v obci Samotišky, kde se účast, na komunálních a krajských volbách pohybuje okolo 50 %, na poslaneckých a prezidentských okolo 70 % a nejméně 26 % na volbách do evropského parlamentu.

Nejnižší volební účast byla překvapivě zaznamenána v krajském městě. Účast na komunálních volbách v Olomouci byla pouze necelých 32 %, krajských voleb se zúčastnilo přibližně 37 % občanů a nejvyšší zájem projevili občané o volby prezidentské a do poslanecké sněmovny, kde se trend pohyboval okolo 60 %.

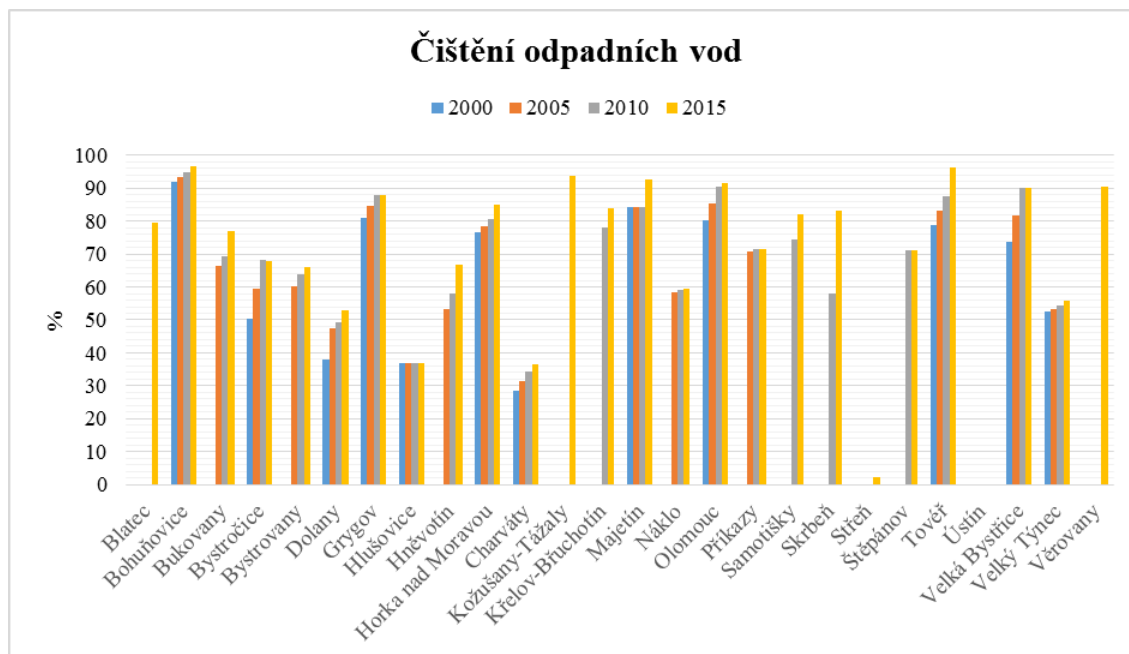
Nutné podotknout, že u všech voleb se účast obyvatel pohybovala nad průměrem celé České republiky. Tento stav je u malých obcí i mikroregionů typický. Důvod je zejména v tom, že lidé projevují větší sounáležitost s obcí a větší odpovědnost v účasti na volbách, než obyvatelé větších měst, kteří se mezi sebou neznají.

5.6.5 Čištění odpadních vod

Ochrana vod je jednou z nejdůležitějších činností v oblasti životního prostředí a současně jde i o nejnáročnější oblast z hlediska vstupu ČR do Evropské unie. Hlavním záměrem je v souladu s požadavky Evropské unie zlepšování stavu vodních toků, vodních ekosystémů a tímto i podpora trvale udržitelného využívání vod.

Cílem každé obce by proto měla být snaha o eliminaci tohoto druhu znečištění, prostřednictvím kvalitních kanalizačních sítí a čističek odpadních vod (ČOV). V každém případě by ve všech obcích mělo být dosaženo stoprocentního napojení domů

na ČOV. V mnoha případech je tato situace nereálná zejména z vysokých pořizovacích nákladů.



Graf 6: Čištění odpadních vod v obcích mikroregionu Olomoucko v letech 2000 - 2015 (zdroj: Plán rozvoje vodovodů a kanalizací, vlastní výpočty)

Data k uvedenému grafu byla čerpána z Plánu rozvoje vodovodů a kanalizací Olomouckého kraje, ve kterém se stav obyvatel napojených na ČOV sleduje v pětiletých intervalech. Celkové počty osob napojených na veřejnou kanalizaci s koncovkou ČOV byly poté vlastním výpočtem dány do podílu z celkového počtu obyvatel obce. Všechna data jsou opět uvedena v tabulce v přílohách.

Z grafického znázornění je patrné, že z celkových 26 obcí vlastní čističku odpadních vod 25 obcí. Výjimkou je pouze obec Ústín, kde ČOV zcela chybí, avšak obec je již od roku 2014 zapojená do spolupráce se sousední obcí Těšetice při přípravě projektu na její výstavbu. Kriticky je na tom také obec Střeň kde se podíl obyvatel napojených na ČOV v roce 2015 pohybuje jen okolo 2 %. V předešlých měřených letech zde ČOV zavedena nebyla.

Nejvyšší podíl obyvatel napojených na ČOV je v obci Bohuňovice, kde se hodnoty v celém sledovaném období pohybují nad 90 %. Podobně je tom i obec Tověř s podílem

96 % v roce 2015 a dále v obcích Majetín, Olomouc, Velká Bystřice a Věrovany, kde hodnoty taktéž překračují hranici 90 %.

5.6.6 Ekologická stabilita

Indikátor ekologická stabilita se měří pomocí koeficientu, který je rozdělen do jednotlivých kategorií. Optimální hodnoty koeficientu jsou v rozmezí od 1 do 3. V takovém případě je pro obec nižší potřeba energetických a materiálových vkladů. Obec s koeficientem nižším než 1 se vyznačují převahou nestabilních ploch. Čím nižší hodnoty znamenají větší podíl využívaných a devastovaných ploch člověkem a vyžadují technické zásahy na zlepšení jejich autoregulace.

Přesnější klasifikaci hodnot koeficientu uvádí autor I. Míchal (1994):

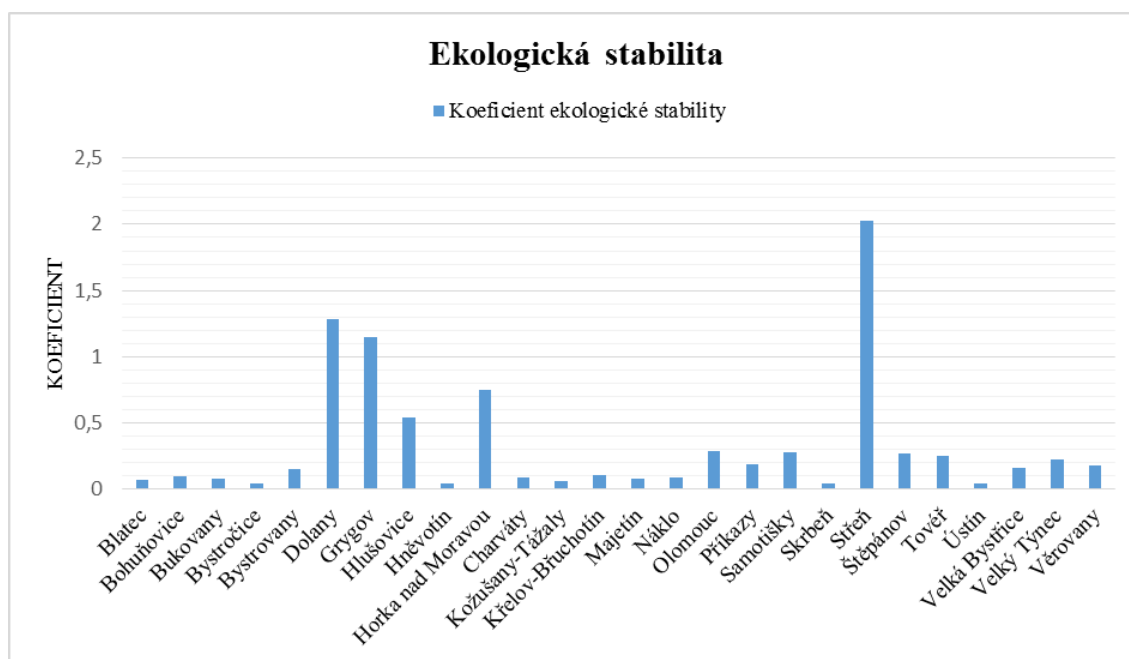
$KES \leq 0,10$ - území s maximálním narušením přírodních struktur, základní ekologické nutno intenzívně a trvale nahrazovat technickými zásahy.

$0,10 < KES \leq 0,30$ - území nadprůměrně využívané, viditelné narušení struktur. Základní ekologické funkce musí být soustavně nahrazovány technickými zásahy.

$0,30 < KES \leq 1,00$ - intenzívně využívané území, oslabení autoregulačních pochodů v ekosystémech způsobuje jejich výraznou ekologickou nestabilitu a vyžaduje vysoké vklady dodatkové energie.

$1,00 < KES < 3,00$ – vyvážená krajina, v níž jsou technické objekty relativně v souladu s dochovanými přírodními strukturami, důsledkem je i nižší potřeba energo-materiálových vkladů.

$KES \geq 3,00$ - přírodní a její blízká krajina s výraznou převahou ekologicky stabilních struktur a nízkou intenzitou využívání krajiny člověkem



Graf 7: Koefficient ekologické stability obcí mikroregionu Olomoucko (zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty)

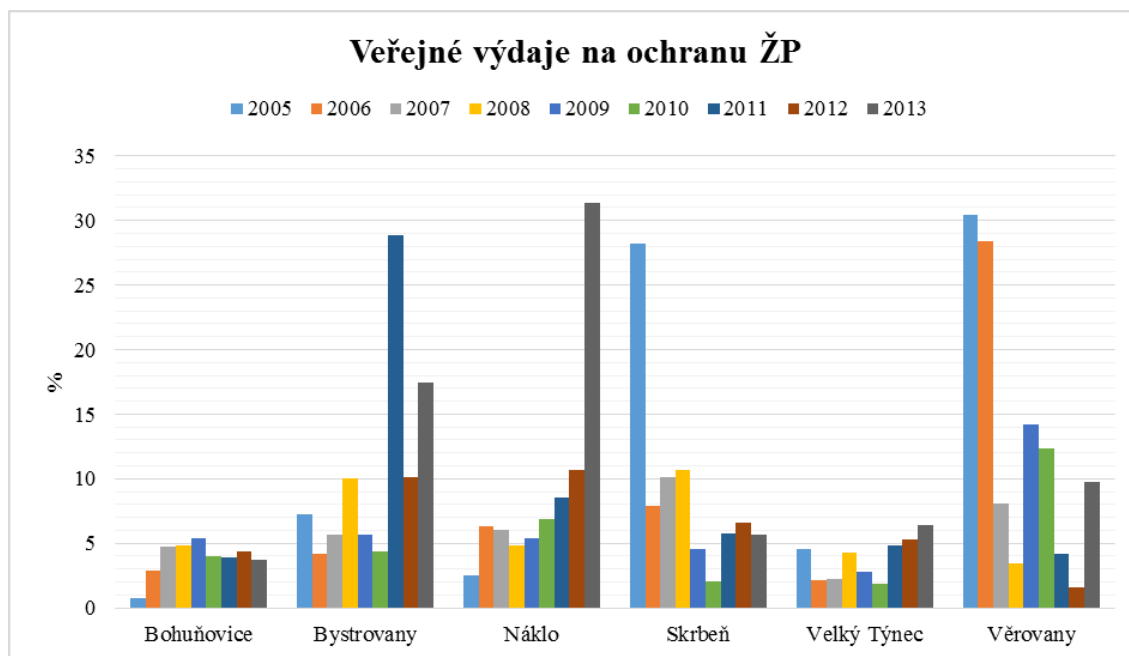
Z výše uvedeného grafu vyplývá, že situace v mikroregionu Olomoucko není příliš příznivá. V optimálních hodnotách se pohybují pouze obce Dolany, Grygov a vůbec nejvyššího stupně dosahuje obec Střeň. To je způsobeno především tím, že se tato obec nachází v chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví.

Ostatní obce mají koefficient velmi nízký, z důvodu vysokého podílu orných ploch, které jsou součástí ploch nestabilních.

5.6.7 Veřejné výdaje na ochranu životního prostředí

Ochrana životního prostředí patří k jednomu z nejdůležitějších principů k dosahování dlouhodobého udržitelného rozvoje ve všech obcích. Údaje o těchto výdajích je možné rozdělit do jednotlivých oblastí, na které jsou využity (odpadové hospodářství, ochrana vod, ovzduší či péče o veřejnou zeleň apod.). Nejčastěji se tyto výdaje týkají například likvidace odpadů, péče o veřejnou zeleň nebo provozu čistíček odpadních vod. Data za jednotlivé obce byly získány z webového portálu rozpocetobce.cz.

Do přiřazeného grafu byly opět pro lepší přehlednost vybrány pouze obce s nejvyššími a naopak nejnižšími hodnotami. Z důvodu nedostupnosti dat chybí údaje za rok 2014. Celý graf lze nalézt v příloze č. 10.



Graf 8: *Veřejné výdaje na ochranu ŽP vybraných obcí mikroregionu Olomoucko v letech 2005 - 2013 (zdroj: rozpočetobce.cz, vlastní výpočty)*

Podle zjištěných údajů na ochranu životního prostředí přispívaly z daného mikroregionu všechny obce. Nejvyšší výdaje do této oblasti měly obce Bystrovany v roce 2011, Náklo v roce 2013, Skrbeň v prvním sledovaném roce a v letech 2005 – 2006 i obec Věrovany. Jak je ale z grafu patrné, žádné z těchto výdajů nevykazují příliš vysoké procento. Většinou se tyto částky pohybují okolo pouhých 30 %.

Nejméně přispívala na životní prostředí obec Bohuňovice, u které hodnoty v průměru dosahovaly pouhých 3 % a stejně tak je tomu i u obce Velký Týnec.

U většiny obcí se výdaje týkaly zejména běžných a pravidelně se opakujících činností, které jsou uvedeny v prvním odstavci tohoto ukazatele.

6 Diskuze

Hlavním a stěžejním úkolem této práce bylo zhodnocení vývoje a zároveň udržitelného rozvoje v mikroregionu Olomoucko z ekonomického, sociálního a environmentálního hlediska.

Při posuzování všech těchto třech oblastí rozvoje hraje roli velký počet určujících faktorů a při rozsahu této práce je nebylo možné všechny zachytit a porovnat, proto byly zvoleny jen některé z nich.

Negativním jevem se ukazuje poměrně nízký počet přijatých dotací ve většině obcí, což svědčí o tom, že nejsou schopny řádně o tyto dotace žádat nebo nejsou ochotny příliš investovat.

V rámci posuzování podnikatelské aktivity se řadí daný mikroregion mezi podprůměrné. Obce mají sice velké podnikatelské zastoupení, ale jedná se především o podniky bez zaměstnanců nebo o mikropodniky. Slabou stránkou tvoří zejména absence větších výrobních podniků s moderními technologiemi a vývojem.

Také z pohledu míry registrované nezaměstnanosti mikroregion nevykazuje příliš pozitivní vývoj. Tento problém ústí právě z již zmiňovaného nízkého počtu větších podniků a existence spíše mikropodniků. Absolutně nejvyšší nezaměstnanosti dosahuje obec Hlušovice, kde její hodnota v roce 2011 přesahuje 23 %. Za ní se poté umístily obce Bukovany, Bystročice, Charváty a Tověř. Naopak nejlépe jsou na tom obce Kožušany – Tážaly a Blatec s hodnotami okolo 6 %. Česká republika dosahovala v roce 2011 hodnoty 8,6 %.

Na indikátoru účasti ve volbách, který ukazuje míru participace občanů na dění v obci můžeme vidět, že největší zájem byl na volbách komunálních a prezidentských. To ukazuje, že občané mají snahu o pozitivní změny a zajímají se o budoucí vývoj své obce. Největší účast zaznamenávají především malé obce, kde je míra participace podstatně vyšší, než ve větších městech.

Pozitivní na vývoji daného mikroregionu je také oblast ochrany životního prostředí, prostřednictvím čištění odpadních vod. Ze zjištěných výsledků vyplynulo, že téměř každá obec vlastní kanalizaci s napojením na čističku odpadních vod i podíl bytů na ni připojených je poměrně vysoký a pohybuje se převážně nad hranicí 80 %. Výjimku tvoří pouze obec Ústín, kde čistička zcela chybí a obec Střeň, kde podíl obyvatel připojených na ČOV tvoří pouze 2,1 %.

V oblasti výdajů na ochranu životního prostředí si mikroregion stojí také poměrně dobře. Bylo zjištěno, že každá obec na tuto oblast intenzívně přispívá a neustále se snaží o jeho zlepšování. Nejvíce do životního prostředí ve sledovaném období investovaly obce, které měly ve svém plánu zejména stavbu kanalizačních sítí a čističek odpadních vod. Právě zkvalitňování životního prostředí je důležité například k přilákání nových obyvatel.

Vzhledem k tomu, že území mikroregionu Olomoucko se nachází v převážně zemědělské oblasti a velkou část rozlohy tvoří orná půda, drží se koeficient ekologické stability na velmi nízkých hodnotách. Vyšších a optimálních hodnot dosahuje pouze obec Dolany, s hodnotou 1,3, Grygov 1,2 a Střeň 2,03.

Dále bylo zjištěno, dle analýzy struktury krajiny, že na území funguje kvalitní systém školství všech stupňů. Téměř všechny obce provozují mateřskou školu a větší obce i školu základní. V celém území je také zastoupena kompletní skladba škol středních a v krajském městě i dvě školy vysoké – Univerzita Palackého a Moravská vysoká škola. Další výhodou je malá vzdálenost obcí do města Olomouce, které poskytuje všechny základní i rozšířené služby pro občany. Silnou stránkou tohoto mikroregionu je i jeho poloha, v tradičně zemědělské oblasti s úrodnými půdami, z čehož vyplývá ekonomika postavená zejména na zemědělské výrobě a potravinářském průmyslu.

7 Závěr

Bakalářská práce byla zaměřena zejména na zhodnocení mikroregionu Olomoucko z hlediska udržitelného rozvoje. Vybrané území bylo posuzováno na základě několika indikátorů, které byly vyjmuty z Manuálu zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce od Štěpána Hřebíka a Viktora Třebického. Vyhodnocení bylo provedeno podle indikátorů z ekonomické, sociální a environmentální oblasti rozvoje obcí.

Nejslabší stránku z ekonomického hlediska tvoří především podnikatelská aktivita a na ni navazující i vysoká míra nezaměstnanosti. Naopak pozitivní jev je zaznamenán v oblasti zemědělství, kdy poměrně velkou část zabírá orná půda a mikroregion vykazuje významný podíl na zemědělské výrobě.

Poslední sledovanou oblastí byla oblast environmentální. Negativní faktor v tomto případě tvoří z největší části velmi nízká ekologická stabilita území. Naopak jako pozitivum se ukázala oblast nakládání s odpadními vodami, kdy bylo zaznamenáno, že pouze jedna z 26 obcí nevlastní čističku odpadních vod. Také výdaje na ochranu životního prostředí se jeví jako spíše pozitivní faktor a ve všech obcích jsou poměrně vyrovnané. Obce vkládají nejvíce na již zmiňované čištění odpadních vod a také na tvorbu a aktualizaci svých územních plánů. Vývoj v mikroregionu Olomoucko z pohledu udržitelného rozvoje lze tedy hodnotit jako udržitelný.

Všechny předložené výsledky za mikroregion jako celek a jednotlivé obce mohou sloužit především jejím občanům, ale i jiným osobám, které tímto mohou sledovat jednotlivé změny ve vývoji v těchto obcích a v neposlední řadě je také porovnávat mezi sebou či mezi jinými oblastmi v rámci České republiky.

8 Seznam použité literatury

Agenda 21. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 1998, 328 s. ISBN 80-721-2039-5.

BITTNER, Michal. Úvod do udržitelného rozvoje: souvislosti environmentálního pilíře. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Centrum pro výzkum toxických látek v prostředí, 2013, 248 s. ISBN 978-80-210-6622-9.

BRUNDTLANDOVÁ, 1987: Zpráva Komise OSN pro životní prostředí a rozvoj

CUDLÍNOVÁ E. Vývoj indikátorů trvalé udržitelnosti ve světovém kontextu a praktické příklady z ČR. Prameny, 1999b. roč. 5, č. 2.

ČERMÁK, Oskár. Životné prostredie. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo STU, 2008, 390 s. ISBN 978-80-227-2958-1.

ČESKÁ REPUBLIKA: Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů. In Sběrka zákonů. 1992.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>.

Ekologická stopa. HRA O ZEMI [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.hraozemi.cz/ekostopa.html>.

Environmental Sustainability Index [online]. Switzerland, 2001 [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: http://epi.yale.edu/files/2001_esi_report.pdf

European Common Indicators: Towards a Local Sustainability Profile. Italy, 2003. Dostupné také z: http://ec.europa.eu/environment/urban/pdf/eci_final_report.pdf

EZECHEL, Miroslav, Jana ZICHOVÁ a Ladislav PYTLOUN. Ekologie a ochrana životního prostředí. 1. vyd. Mělník: Vyšší odborná škola zahradnická a Střední zahrad-

nická škola ve spolupráci s vydavatelstvím Profi Press, 2012, 211 s. ISBN 978-80-904782-3-7.

Indicators of sustainable development: guidelines and methodologies. 3rd ed. New York: United Nations, 2007, iv, 93 p. ISBN 92-110-4577-0.

FRIDRICH, Lubor a Josef MARKVART. Udržitelný rozvoj území. Brno: Ústav územního rozvoje, 2002, 55 s.

HUBA, Mikuláš, Peter MEDERLY a Mária KOZOVÁ. Miestna Agenda 21: udržateľný rozvoj obcí a mikroregiónov na Slovensku. Bratislava: Regionálne environmentálne centrum pre krajiny strednej a východnej Európy - REC Slovensko, c2002, 101 s. ISBN 80-968850-1-4.

HŘEBÍK, Štěpán a Viktor TŘEBICKÝ. Manuál zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce: Zrcadlo místní udržitelnosti. Praha: EnviConsult, s.r.o., 2007. ISBN 978-80-239-8594-8.

INDIKÁTORY TRVALE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE JAKO NÁSTROJ SLEDOVÁNÍ A SNIŽOVÁNÍ DISPARIT V ÚROVNI OBYVATELSTVA JEDNOTLIVÝCH REGION. CIVITAS PER POPULI [online]. 2010 [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: www.civitas-group.cz/soubory/indikatory_zprava_10.pdf

Indikátory environmentální udržitelnosti. Univerzita Karlova v Praze: Centrum pro otázky životního prostředí [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.czp.cuni.cz/czp/index.php/cz/dpt-of-env-indicators/56centrum/oddeleni/indikatory-environmentalni-udrzitelnosti/12-co-jsou-to-indikatory>

JENÍČEK, Vladimír. Ekologická politika Evropské unie a trvale udržitelný rozvoj. Vyd. 1. V Praze: Vysoká škola ekonomická, 2001, 63 s. ISBN 80-245-0203-8.

Journal of environmental economics and management. New York: Academic Press, v. ISBN 0095-0696.

KOCMANOVÁ, A.; HORNUNGOVÁ, J.; KLÍMKOVÁ, M. Udržitelnost: Integrace environmentální, sociální a ekonomické výkonnosti podniku. 1. 1. Brno: CERM, Akademické nakladatelství, s.r.o., 2010. 125 s. ISBN: 978-80-7204-744-4

KOSÍKOVÁ, Simona, Michael PONDĚLÍČEK a Josef NOVÁK. Indikátory udržitelného rozvoje a nezaměstnanost: případová studie Svitavy. Mnichovice: Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj (TIMUR), 2007, 40 s. ISBN 978-80-254-1549-8.

KUČEROVÁ, Zita. Indikátory sociálního pilíře udržitelného rozvoje na lokální. Brno, 2009. Disertační práce. Vysoké učení technické v Brně. Vedoucí práce Prof. Ing. Arch. Jan Koutný, CSc.

LUMNITZER, Ervin, Miroslav BADIDA a Monika ROMÁNOVÁ. Hodnotenie kvality prostredia. Vyd. 1. Košice: Elfa, 2007, 277 s. ISBN 978-80-8073-836-5.

MAIER, Karel. Udržitelný rozvoj území. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 253 s. ISBN 978-80-247-4198-7.

MAPOVÝ SERVER [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://mapy.crr.cz/>

MEŽŘICKÝ, Václav. Environmentální politika a udržitelný rozvoj. Praha: Portál, 2005, str. 93, ISBN 807367-003-8

Mikroregiony. Regionální Informační Systém [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/olomoucky-kraj/regionalni-informace/mikroregiony/>.

Mikroregion Olomoucko. STATUTÁRNÍ MĚSTO OLOMOUC [online]. 2012 [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <https://www.olomouc.eu/podnikatel/uzemni-plan-mesta-a-strategie-rozvoje/strategicky-plan-rozvoje-mesta/mikroregion-olomoucko>

MINISTERSTVO FINANCÍ. ARISweb – Zobrazení výkazů. [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z www: <http://www.info.mfcr.cz/cgi-bin/aris/iarisorg/index.pl>

MINISTERSTVO FINANCÍ. ÚFIS – Zobrazení výkazů. [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z www: <http://www.info.mfcr.cz/cgi-bin/ufis/iufisorg/index.pl>

MISHAN, E. J. The economic growth debate: an assessment. 2. impr. London: Allen and Unwin, 1977. ISBN 00-433-0280-7.

MÍCHAL, Igor. Ekologická stabilita. 2. vyd. Brno: Veronica, ekologické středisko ČSOP, 1994, 275 s. ISBN 80-853-6822-6.

Místní Agenda 21. Česká informační agentura životního prostředí [online]. 2012 [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/ma21>

MOLDAN, Bedřich. Indikátory trvale udržitelného rozvoje. Praha: Univerzita Karlova, 2000, 87 s. ISBN 80-238-6357-6.

MOLDAN, Bedřich. (Ne)udržitelný rozvoj: ekologie - hrozba i naděje. 2. vyd. V Praze: Karolinum, 2003, 141 s. ISBN 80-246-0769-7.

MOLDAN, Bedřich. Podmaněná planeta. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009, 419 s. ISBN 978-80-246-1580-6.

MYNÁŘ, Ondřej. Indikátory udržitelného rozvoje v Německu. Pardubice, 2009. Diplomová práce. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.

NÁRODNÍ GEOPORTÁL INSPIRE [online]. 2012 [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://geoportal.gov.cz/web/guest/map>

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.npu.cz/>

NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ, Zdeňka. Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky: textová část. Vyd. 1. Praha: Academia, 1998, 341 s., [8] s. obr. příl. ISBN 80-200-0687-7.

NOVÁK, Josef. Indikátory místní udržitelnosti v ČR: (zrcadlo místní udržitelnosti) : zkušenosti a praxe TIMUR. Praha: Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj, 2010, 36 s. ISBN 978-80-904490-5-3.

NOVÁČEK P., 2011: Udržitelný rozvoj. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 430 s.

Obec Ústín: oficiální stránky obce [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z:
<http://www.ustin.cz/>

Olomoucký kraj. Businessinfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/podnikatelske-prostredi/regionalni-informace/olomoucky-kraj.htm>

OLOMOUCKÝ KRAJ: PLÁN ROZVOJE VODOVODŮ A KANALIZACÍ [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://mapy.kr-olomoucky.cz/prvk/index.html>

Olomoucký. Indikátory udržitelného rozvoje na místní úrovni [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.indikatory.eu/taxonomy/term/11/all>

O projektu. Indikátory udržitelného rozvoje na místní úrovni [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.indikatory.eu/o-projektu>

PRINCIPY A PRAVIDLA ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR: Ústav územního rozvoje [online]. 2010 [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.uur.cz/default.asp?ID=2571>

QUITT, Evžen. Klimatické oblasti Československa. Brno: Československá akademie věd, Geografický ústav, 1971, 73 p. Studia geographica, 16. [from old catalog].

ROGERS, P P. -- JALAL, K F. -- BOYD, J A. An introduction to sustainable development. London: Earthscan, 2008. 416 s. ISBN 978-1-84407-520-1

ROZPOČET OBCE [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z:
<http://www.rozpocetobce.cz/>

Rozvojové cíle tisíciletí. ROZVOJOVKA [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z:
<http://www.rozvojovka.cz/rozvojove-cile-tisicileti>

Společné evropské indikátory. Národní síť zdravých měst ČR [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z:

http://zdravamesta.cz/cb21/archiv/projekty/projekty04/VZMZP04/4_Indikatory_text.pdf

Strategie udržitelného rozvoje České republiky: The Czech Republic strategy for sustainable development. Praha: Úřad vlády ČR, 2005, 67, 69 s. ISBN 80-86734-42-0.

Strategie udržitelného rozvoje České republiky (2004). Ministerstvo životního prostředí [online]. 2004 [cit. 2015-05-22]. Dostupné z:

[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_udrzitelneho_rozvoje/\\$FILE/KM-SUR_CR-20100114.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_udrzitelneho_rozvoje/$FILE/KM-SUR_CR-20100114.pdf)

Střední Morava [online]. 2009 [cit. 2015-05-22]. Dostupné z:

<http://www.strednimorava-tourism.cz/vice-o-stredni-morave/priroda/fauna>

ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. Sustainable development indicators: theoretical approaches and experience in the Czech Republic : Hradec Králové key study. Impression 1st. Hradec Králové: Civitas per populi, 2007, 57 s. ISBN 978-80-903813-4-6

Terénní průvodce pro ochránářská a přírodovědná praktika a exkurze v CHKO Litovel-
ské Pomoraví [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z:

http://envirup.profimap.cz/download/terpruvodcichko/1_rostliny.pdf

Témata. Můj projekt ROP STŘEDNÍ MORAVA [online]. 2008 [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.mujsprojekt.eu/dr-cs/namesti-navsi-a-parky/stredni-morava/centrum-mesta-velka-bystrice-oziveni-zameckeho-arealu.html>

Udržitelný rozvoj. Ministerstvo životního prostředí [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj

Územně analytické podklady ORP Olomouc: Podklady pro rozbor udržitelného rozvoje území [online]. 2014 [cit. 2015-05-22]. Dostupné také z: <https://www.olomouc.eu/o-meste/uzemni-planovani/uzemne-analyticke-podklady/3-aktualizace-ua>

WOKOUN, René. Regionální rozvoj: (výchozí podmínky regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování). Praha: Linde, 2008, 475 s. ISBN 978-80-7201-699-0.

WACKERNAGEL, Mathis a William E REES. Our ecological footprint: reducing human impact of the Earth. Gabriola Island: New society publishers, 1996, xi, 160 s. New catalyst bioregional series, 9. ISBN 15-509-2251-3

Zaměstnanost. Integrovaný portál MPSV [online]. 2013 [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady

9 Přílohy

Příloha 1: Přehled Společných evropských indikátorů (zdroj: Národní síť zdravých měst ČR)

1	Spokojenost občanů s životem v obci <i>Všeobecná spokojenost občanů s různými rysy života v obci</i>
2	Místní příspěvek ke globální změně klimatu <i>Emise CO₂ (v dlouhodobějším výhledu, až se metodika zjednoduší, se tento indikátor zaměří na ekologickou stopu)</i>
3	Místní doprava a přeprava osob <i>Denní přepravní vzdálenosti a způsoby přepravy</i>
4	Dostupnost veřejné zeleně a místních služeb <i>Dosažitelnost nejbližší veřejné zelené plochy pro místních obyvatele a dosažitelnost základních služeb</i>
5	Kvalita vnějšího ovzduší <i>Počet dnů s dobrou a zdravotně nezávadnou kvalitou ovzduší</i>
6	Cestování dětí do a ze školy <i>Způsoby dopravy, které děti používají k cestování mezi domovem a školou</i>
7	Udržitelný management obce a místních podniků <i>Podíl státních i soukromých organizací, které přijaly a využívají environmentální a sociální způsoby řízení (EMS a EMAS)</i>
8	Hluková zátěž <i>Podíl obyvatel vystavených škodlivým hladinám hluku</i>
9	Udržitelné využívání půdy (land-use) <i>Udržitelný rozvoj, obnova a ochrana ploch a půdy v rámci obce/města</i>
10	Udržitelné výroby <i>Podíl certifikovaných ekologicky šetrných výrobků a produktů ekologického zemědělství na celkové spotřebě</i>

Příloha 2: Indikátory ECI/TIMUR (zdroj: Šilhánková 2007, vlastní zpracování)

A.1	Spokojenost občanů s místním společenstvím
A.2	Místní příspěvek ke globálním změnám klimatu
A.3	Mobilita a místní přeprava cestujících
A.4	Dostupnost veřejných prostranství a služeb
A.5	Kvalita místního ovzduší
B.6	Cesty dětí do škol a zpět
B.7	Nezaměstnanost
B.8	Zatížení obyvatel hlukem
B.9	Udržitelné využívání území
B.10	Ekologická stopa

Příloha 3: Indikátory udržitelného rozvoje na místní úrovni – občanské sdružení Civitas per populi Hradec Králové (zdroj: indikatory.eu, vlastní zpracování)

URB1	Udržitelné využití území
URB2	Mobilita a místní přeprava cestujících
URB3	Dostupnost místních veřejných prostranství a služeb
ENV01	Kvalita ovzduší
ENV2	Kvalita pitné vody v obci a jejích zdrojů v poměru k produkci a likvidaci odpadní vody na obyvatele sídla
ENV3	Pohoda prostředí sídla
E1	Hodnocení finanční stability a schopnosti realizovat budoucí investice (ukazatel finančního zdraví)
E2	Stabilita a diverzifikace místní ekonomické základny
SOC1	Sociálně-demografická struktura
SOC2	Sociální prostředí
SOC3	Spokojenost a participace na věcech veřejných

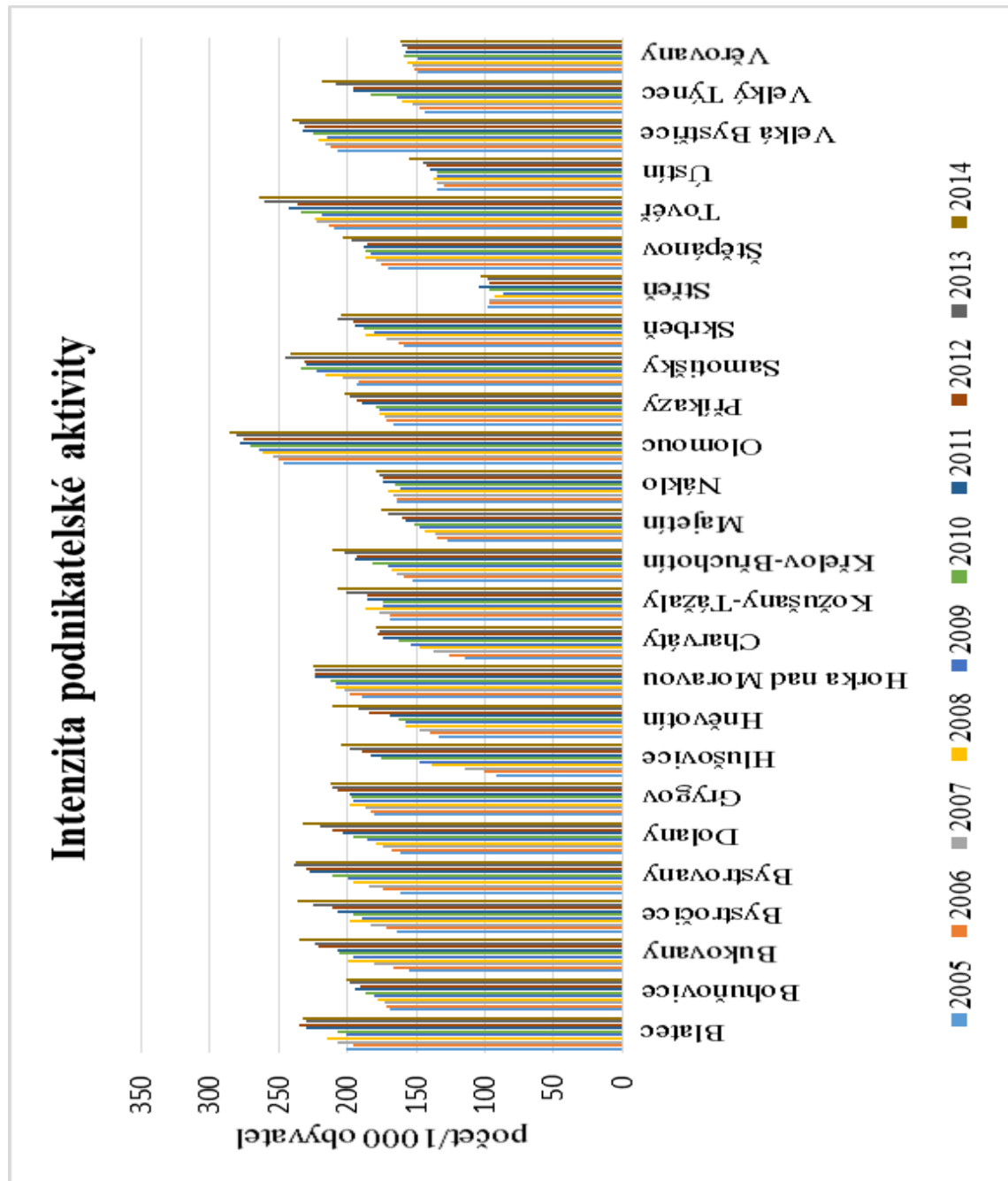
Příloha 4: Občanská vybavenost obcí mikroregionu Olomoucko (zdroj: webové stránky obcí, vlastní zpracování)

	Mateřská škola	Základní škola	Střední škola	Lékař	Lékárna	Zdravotní středisko	Obecní úřad	Pošta	Police	Knihovna	Kino	Obchod	Restaurace
Blatec	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ano
Bohuňovice	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ne	ano	ano	ano	ano
Bukovany	ano	ne	ne	ano	ne	ne	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ano
Bystročice	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ano	ne	ano	ne	ano	ano
Bystrovany	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ne	ne	ano	ne	ano	ano
Dolany	ano	ano	ne	ano	ano	ano	ano	ano	ne	ano	ne	ano	ano
Grygov	ano	ano	ne	ano	ne	ne	ano	ano	ne	ano	ne	ano	ano
Hlušovice	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ano	ne	ne	ano	ne	ano	ano
Hněvotín	ano	ano	ne	ano	ne	ne	ano	ano	ne	ano	ne	ano	ano
Horka nad Moravou	ano	ano	ne	ano	ano	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ano	ano
Charváty	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ano	ano
Kožušany-Tážaly	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ano	ne	ano	ne	ano	ano
Křelov-Břuchotín	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ano	ne	ne	ne	ano	ano
Majetín	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ano	ne	ano	ne	ano	ano
Náklo	ano	ano	ne	ano	ne	ne	ano	ano	ne	ano	ne	ano	ano
Olomouc	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Příkazy	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ano	ne	ano	ne	ano	ano
Samotíšky	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ne	ne	ano	ne	ano	ano
Skrbeň	ano	ano	ne	ano	ne	ne	ano	ano	ne	ano	ne	ano	ano
Střeň	ano	ano	ne	ano	ne	ano	ano	ne	ne	ano	ne	ano	ano
Štěpánov	ano	ano	ne	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Tověř	ano	ne	ne	ano	ne	ne	ano	ne	ne	ano	ne	ano	ano
Ústín	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ano
Velká Bys- třice	ano	ano	ne	ano	ano	ne	ano	ano	ano	ne	ne	ano	ano
Velký Týnec	ano	ano	ne	ano	ano	ano	ano	ano	ne	ano	ne	ano	ano
Věrovany	ano	ano	ne	ne	ne	ne	ano	ne	ne	ano	ne	ano	ano

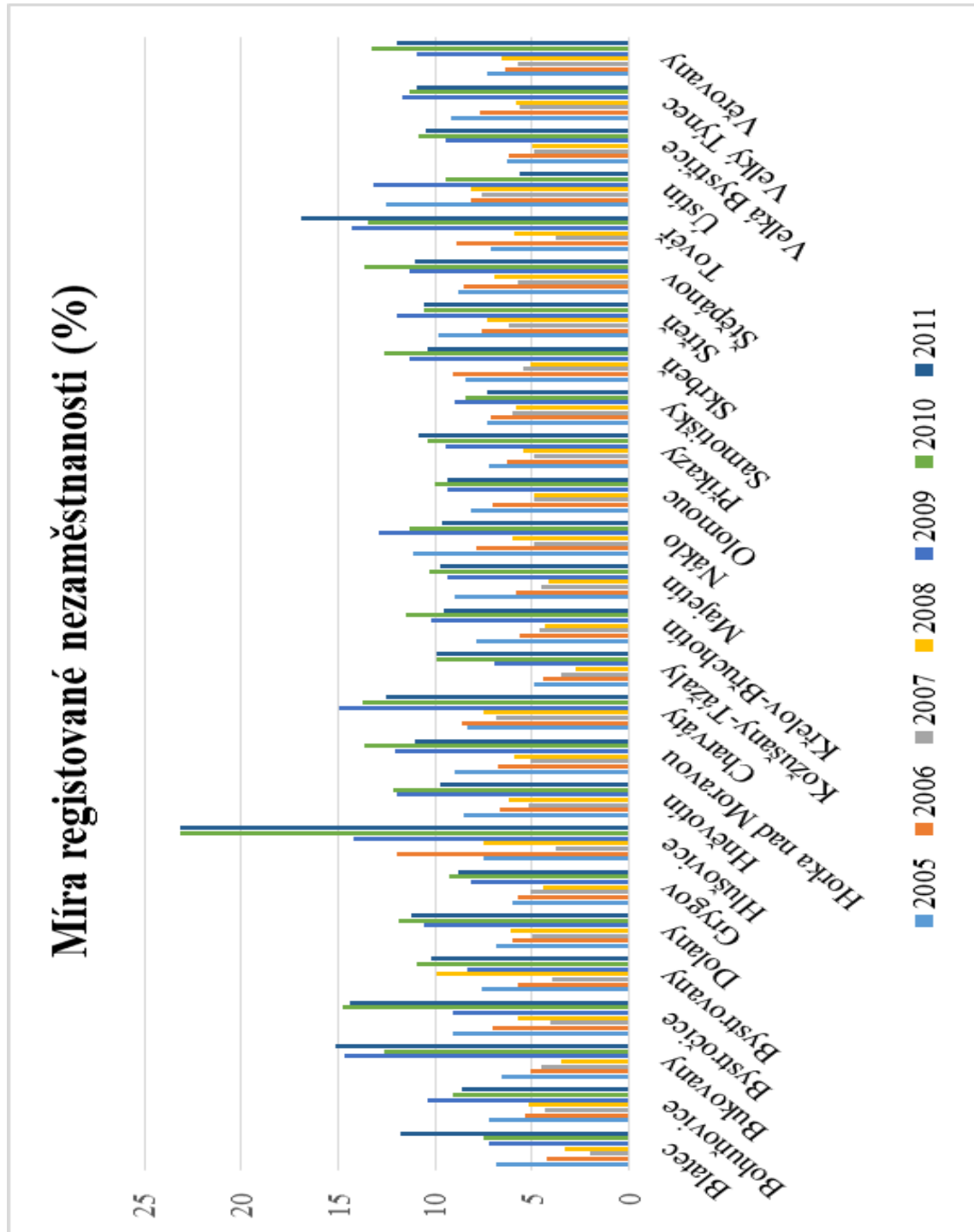
Příloha 5: Seznam nejvýznamnějších památek mikroregionu Olomoucko (zdroj: webový portál NPÚ, vlastní zpracování)

Město, obce	Památka
Blatec	socha sv. Linharta
	sousoší Ukřižování se sochami P. Marie a sv. Jana
Bohuňovice	kostel sv. Jana Křtitele
Bukovany	kaple sv. Donáta
Bystrovany	pevnost IV.
Dolany	kostel sv. Matouše, zámek
Grygov	sochy sv. Václava a sv. Kateřiny
Hlušovice	boží muka
Hněvotín	kostel sv. Leonarda
Horka nad Moravou	kostel sv. Mikuláše
Charváty	kostel sv. Jana Křtitele a sv. Jana Nepomuckého
Náklo	kostel sv. Jiří
Olomouc	kostel sv. Mořice a sv. Václava
	sloup se sousoším Nejsvětější Trojice, sochy čtyř Herkulů
	kašny Caesarova, Herkulova, Jupiterova, Merkurova, Neptunova, Tritonů
Příkazy	hraniční kámen, kaple sv. Cyrila a Metoděje
Samotišky	socha sv. Jana Nepomuckého
Skrbeň	socha sv. Floriána
Štěpánov	kostel sv. Barbory, kostel sv. Vavřince
Tověř	boží muka
Ústín	hospoda U labutě
Velká Bystřice	zámek
Velký Týnec	zámek
Věrovany	kaple hřbitovní, sv. Františka Xaverského

Příloha 7: Graf intenzity podnikatelské aktivity obcí mikroregionu Olomoucko (zdroj: vlastní výpočty, ČSÚ)



Příloha 8: Graf míry registrované nezaměstnanosti ve vybraných obcích mikroregionu Olomoucko v letech 2005 - 2011 (zdroj: MPSV, ČSÚ, vlastní výpočty)



Příloha 9: Tabulka účasti ve volbách v obcích mikroregionu Olomoucko v letech 2005 – 2014 (zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty)

Blatec					Grygov				
Evropský parlament	2009	31,42	2014	15,26	Evropský parlament	2009	28,69	2014	11,86
Prezidentské (2013)	1. kolo	69,71	2. kolo	56,22	Prezidentské (2013)	1. kolo	64,36	2. kolo	60,66
Zastupitelstva obcí	2010	61,08	2014	70,1	Zastupitelstva obcí	2010	71,68	2014	55,39
Poslanecká sněmovna	2010	72,86	2013	61,15	Poslanecká sněmovna	2010	71,94	2013	61,79
Zastupitelstva krajů	2008	47,58	2012	38,09	Zastupitelstva krajů	2008	48,51	2012	40,12
Senát (2014)	1. kolo	x	2. kolo	x	Senát (2014)	1. kolo	x	2. kolo	x
Bohuňovice					Hlušovice				
Evropský parlament	2009	29,9	2014	14,46	Evropský parlament	2009	37,67	2014	21,54
Prezidentské (2013)	1. kolo	66,97	2. kolo	65,25	Prezidentské (2013)	1. kolo	72,51	2. kolo	66,5
Zastupitelstva obcí	2010	56,71	2014	56,13	Zastupitelstva obcí	2010	68,80	2014	44,19
Poslanecká sněmovna	2010	68,75	2013	65,26	Poslanecká sněmovna	2010	72,32	2013	67,42
Zastupitelstva krajů	2008	39,49	2012	35,74	Zastupitelstva krajů	2008	48,82	2012	46,19
Senát (2014)	1. kolo	44,32	2. kolo	9,81	Senát (2014)	1. kolo	x	2. kolo	x
Bukovany					Hněvotín				
Evropský parlament	2009	40,64	2014	22,58	Evropský parlament	2009	25,83	2014	13,82
Prezidentské (2013)	1. kolo	74,21	2. kolo	73,28	Prezidentské (2013)	1. kolo	63,96	2. kolo	63,08
Zastupitelstva obcí	2010	65,04	2014	64,64	Zastupitelstva obcí	2010	64,66	2014	55,77
Poslanecká sněmovna	2010	74,06	2013	70,54	Poslanecká sněmovna	2010	63,89	2013	62,06
Zastupitelstva krajů	2008	51,27	2012	43,7	Zastupitelstva krajů	2008	40,13	2012	31,8
Senát (2014)	1. kolo	x	2. kolo	x	Senát (2014)	1. kolo	34,07	2. kolo	8,79
Bystročice					Horka nad Moravou				
Evropský parlament	2009	27,27	2014	16,72	Evropský parlament	2009	26,43	2014	14,57
Prezidentské (2013)	1. kolo	64,98	2. kolo	61,45	Prezidentské (2013)	1. kolo	64,05	2. kolo	63,96
Zastupitelstva obcí	2010	64,76	2014	48,03	Zastupitelstva obcí	2010	54,46	2014	49,89
Poslanecká sněmovna	2010	68,12	2013	60,54	Poslanecká sněmovna	2010	67,4	2013	61,80
Zastupitelstva krajů	2008	42,5	2012	35,93	Zastupitelstva krajů	2008	41,87	2012	37,44
Senát (2014)	1. kolo	34,43	2. kolo	10,16	Senát (2014)	1. kolo	49,89	2. kolo	10,03
Bystrovany					Charvátý				
Evropský parlament	2009	29,63	2014	16,96	Evropský parlament	2009	27,3	2014	16,31
Prezidentské (2013)	1. kolo	65,73	2. kolo	63,8	Prezidentské (2013)	1. kolo	69,16	2. kolo	61,98
Zastupitelstva obcí	2010	63,54	2014	61,06	Zastupitelstva obcí	2010	58,36	2014	57,50
Poslanecká sněmovna	2010	67,55	2013	61,23	Poslanecká sněmovna	2010	64,95	2013	62,48

Zastupitelstva krajů	2008	41,22	2012	39,09	Zastupitelstva krajů	2008	44,24	2012	37,5
Senát (2014)	1. kolo	x	2. kolo	x	Senát (2014)	1. kolo	x	2. kolo	x
Dolany					Kožušany-Tážaly				
Evropský parlament	2009	31,97	2014	19,02	Evropský parlament	2009	33,63	2014	19,85
Prezidentské (2013)	1. kolo	66,85	2. kolo	64,86	Prezidentské (2013)	1. kolo	68,73	2. kolo	61,47
Zastupitelstva obcí	2010	52,13	2014	42,35	Zastupitelstva obcí	2010	59,62	2014	60,40
Poslanecká sněmovna	2010	68,26	2013	62,90	Poslanecká sněmovna	2010	67,86	2013	65,31
Zastupitelstva krajů	2008	43,53	2012	38,05	Zastupitelstva krajů	2008	45,29	2012	39,21
Senát (2014)	1. kolo	x	2. kolo	x	Senát (2014)	1. kolo	x	2. kolo	x
Křelov-Břuchotín					Skrbeň				
Evropský parlament	2009	30,71	2014	17,76	Evropský parlament	2009	22,91	2014	14,68
Prezidentské (2013)	1. kolo	66,47	2. kolo	64,68	Prezidentské (2013)	1. kolo	61,31	2. kolo	60,56
Zastupitelstva obcí	2010	61,99	2014	53,30	Zastupitelstva obcí	2010	57,02	2014	50,67
Poslanecká sněmovna	2010	68,05	2013	66,01	Poslanecká sněmovna	2010	61,92	2013	58,86
Zastupitelstva krajů	2008	48,22	2012	39,85	Zastupitelstva krajů	2008	33,48	2012	36,16
Senát (2014)	1. kolo	x	2. kolo	x	Senát (2014)	1. kolo	30,11	2. kolo	8,32
Majetín					Střeň				
Evropský parlament	2009	23,09	2014	15,56	Evropský parlament	2009	30,89	2014	16,18
Prezidentské (2013)	1. kolo	66,45	2. kolo	62,87	Prezidentské (2013)	1. kolo	71,13	2. kolo	65,4
Zastupitelstva obcí	2010	36,34	2014	66,88	Zastupitelstva obcí	2010	63,33	2014	61,62
Poslanecká sněmovna	2010	62,05	2013	59,64	Poslanecká sněmovna	2010	65,49	2013	62,95
Zastupitelstva krajů	2008	42,47	2012	38,96	Zastupitelstva krajů	2008	50,45	2012	42,47
Senát (2014)	1. kolo	x	2. kolo	x	Senát (2014)	1. kolo	44,19	2. kolo	18,46
Náklo					Štěpánov				
Evropský parlament	2009	27,92	2014	18,92	Evropský parlament	2009	25,18	2014	13,26
Prezidentské (2013)	1. kolo	62,64	2. kolo	58,74	Prezidentské (2013)	1. kolo	60,95	2. kolo	58,06
Zastupitelstva obcí	2010	65,96	2014	53,33	Zastupitelstva obcí	2010	48,17	2014	49,31
Poslanecká sněmovna	2010	63,41	2013	59,19	Poslanecká sněmovna	2010	60,11	2013	56,49
Zastupitelstva krajů	2008	40,97	2012	41,53	Zastupitelstva krajů	2008	38,69	2012	35,17
Senát (2014)	1. kolo	48,46	2. kolo	15,43	Senát (2014)	1. kolo	35,7	2. kolo	11,41
Olomouc					Tověř				
Evropský parlament	2009	30,02	2014	19,04	Evropský parlament	2009	34,57	2014	23,32
Prezidentské (2013)	1. kolo	60,07	2. kolo	59,42	Prezidentské (2013)	1. kolo	66,32	2. kolo	64,18
Zastupitelstva obcí	2010	36,97	2014	31,76	Zastupitelstva obcí	2010	69,15	2014	66,04
Poslanecká sněmovna	2010	63,71	2013	59,68	Poslanecká sněmovna	2010	71,84	2013	64,23
Zastupitelstva krajů	2008	41,35	2012	37,24	Zastupitelstva krajů	2008	41,76	2012	39,83

Senát (2014)	1. kolo	37,56	2. kolo	13,6	Senát (2014)	1. kolo	x	2. kolo	x
Příkazy					Ústín				
Evropský parlament	2009	30,9	2014	16,28	Evropský parlament	2009	33,78	2014	21,25
Prezidentské (2013)	1. kolo	66,28	2. kolo	64,38	Prezidentské (2013)	1. kolo	67,21	2. kolo	58,44
Zastupitelstva obcí	2010	65,88	2014	56,24	Zastupitelstva obcí	2010	62,95	2014	44,34
Poslanecká sněmovna	2010	66,63	2013	61,43	Poslanecká sněmovna	2010	65,12	2013	66,24
Zastupitelstva krajů	2008	41,98	2012	40,63	Zastupitelstva krajů	2008	44,63	2012	46,01
Senát (2014)	1. kolo	47,07	2. kolo	10,74	Senát (2014)	1. kolo	37,74	2. kolo	15,41
Samotíšky					Velká Bystřice				
Evropský parlament	2009	36,66	2014	26,29	Evropský parlament	2009	29,82	2014	29,71
Prezidentské (2013)	1. kolo	70,83	2. kolo	68,63	Prezidentské (2013)	1. kolo	66,55	2. kolo	61,59
Zastupitelstva obcí	2010	54,63	2014	47,28	Zastupitelstva obcí	2010	55,81	2014	57,02
Poslanecká sněmovna	2010	71,75	2013	68,61	Poslanecká sněmovna	2010	68,44	2013	65,14
Zastupitelstva krajů	2008	43,81	2012	46,25	Zastupitelstva krajů	2008	45,19	2012	38,81
Senát (2014)	1. kolo	x	2. kolo	x	Senát (2014)	1. kolo	x	2. kolo	x
Velký Týnec					Věrovany				
Evropský parlament	2009	28,37	2014	15,85	Evropský parlament	2009	24,84	2014	13,27
Prezidentské (2013)	1. kolo	67,29	2. kolo	61,03	Prezidentské (2013)	1. kolo	62,14	2. kolo	58,44
Zastupitelstva obcí	2010	53,67	2014	51,62	Zastupitelstva obcí	2010	68,15	2014	52,96
Poslanecká sněmovna	2010	64,99	2013	63,04	Poslanecká sněmovna	2010	64,51	2013	57,35
Zastupitelstva krajů	2008	40,47	2012	44,19	Zastupitelstva krajů	2008	34,65	2012	33,22
Senát (2014)	1. kolo	x	2. kolo	x	Senát (2014)	1. kolo	x	2. kolo	x

